

2026-04-07

Folkbildningsrådet

RIOs remissvar på Förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskolor

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) inkommer härmed med yttrande över Förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskolor.

Yttrandet inleds med RIOs sammanfattande och övergripande kommentarer. Därefter avger RIO sina synpunkter på respektive avsnitt i Förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskolor samt Fördelning av statsbidrag 2027-2029. Yttrandet avslutas med avslutande kommentarer.

Sammanfattande och övergripande kommentarer

RIO välkomnar först och främst översynen av villkoren för statsbidrag till landets folkhögskolor. Flera delar innehåller förbättringar som ökad transparens och förutsägbarhet. Treåriga bidragsramar ger till exempel bättre möjligheter till långsiktig verksamhetsplanering och stabil personalförsörjning. Behoven av att stärka styrelsernas kompetens och rektorernas utbildning/fortbildning är viktiga inslag, men bör utformas lokalt utifrån den lokala skolans mål och förutsättningar.

RIO beklagar att intresseorganisationen ändå måste avge ett förhållandevis kritiskt svar, och utgångspunkten är den bristande förankring som vi menar att arbetet med de nya villkoren haft. Trots ett antal möten mellan FBR, RIO och OFI har ingen av oss haft en möjlighet att se eller påverka de texter som till slut har presenterats.

RIOs styrelse har på olika sätt förankrat förslagen och uppfattar ett starkt stöd från RIOs verksamhetskonferens när vi lämnar detta svar. En heldagskonferens med hundratalet medverkande den 18 mars visade på en väldigt stor enighet inom "RIO-familjen" kring vilka delar i villkoren som är bra men också var de avgörande problemen finns med många av skrivningarna.

RIO ser sig därför tyvärr nödsakade att begära att förslaget återremitteras. Vi ställer oss gärna till förfogande för att tillsammans med FBR och OFI utarbeta ett regelverk som passar bättre in med folkhögskolornas verksamhet och FBRs behov av återrapporteringar.

Här följer några av de viktigaste invändningarna.

Först och främst anser RIO att det är problematiskt att de föreslagna villkoren är så pass ordrika. Statsbidragsvillkor för folkhögskolor bör utformas kortfattat och konkret. Utrymmet för tolkningar ska vara mycket begränsat. Liksom utrymmet för, hänvisning till och användning av Folkbildningsrådets samlade/sammanvägda bedömningar. Beslut och bedömningar ska kunna sakligt motiveras av rådet och förstås av folkhögskolorna och andra aktörer.

Föreslagna statsbidragsvillkor bör minska i omfattning. Beskrivande skrivningar som inte är statsbidragsvillkor ska endast förekomma i undantagsfall. Villkoren ska ange ramar och principer – inte vara detaljstyrande, eller vara utformade så att de innebär en begränsning av folkhögskolornas möjligheter att själva hantera till exempel pedagogiska metoder, organisationsformer och prioriteringar av kursutbud. Definitioner av begrepp som *sammanhållen studiegrupp* och *undervisningstid* saknas. RIO föreslår att statsbidragsvillkoren kortas och att Folkbildningsrådet tar fram en vägledning som kompletterar villkoren. Enligt RIOs uppfattning kan ett tudelat dokument, en beskrivande del om vad en folkhögskola är och en kortare del med ett konkret regelverk tas fram.

RIO bedömer att en ändring enligt ovan skulle innebära en regelförenkling, eftersom det underlättar för folkhögskolorna att förstå villkoren. Visserligen gäller inte samma krav på Folkbildningsrådets regelgivning som för en myndighet, men RIO vill ändå påtala att för myndigheter finns krav på arbete med regelförenkling för att öka kvaliteten i regelstyrningen. Jfr. prop.1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst och SB PM 2025:4 Myndigheternas föreskrifter.

Att styra mot kvalitet

Ett av de mest problematiska områdena i villkorsförslagen är alla skrivningar som handlar om att villkoren ska styra utvecklingen mot ökad kvalitet – någon som synes ha inspirerats av förändringarna i villkoren för studieförbunden. Att styra mot kvalitet anges som ett av huvudsyftena med översynen av villkoren, men det framgår inte på vilken sätt de olika villkoren förväntas uppnå just detta.

Det finns en stark oro hos många folkhögskoleföreträdare att folkhögskolan ska bli alltmer lik grundskolan, gymnasieskolan eller komvux och att särarten inom utbildningsformen folkhögskola ska urholkas. Inom skolväsendet används s.k. mål- och resultatstyrning eller New Public Management (en styrform som för övrigt är föremål för mycket kritisk debatt inom skolväsendet). I mål- och resultatstyrning är bedömningar av kvalitet centralt. Syftet är att stärka kvaliteten, men erfarenheten visar att försök att mäta kvalitet leder till att man mäter det som går att mäta och inte det som konstituerar kvalitet. Därmed riskerar skolorna att styras till att göra det som mäts och utvärderas, inte det som gynnar deltagarna.

RIO har i många år varnat för en utveckling mot en sådan ytlig kvalitetskultur i strid med folkhögskolans tradition, och vår oro gör oss väldigt känsliga för skrivningar som kan antas leda till en styrning mot kvantitativa mål. Vi vill att folkhögskolorna och Folkbildningsrådet tillsammans ska sträva efter hög och höjd kvalitet i folkhögskolan, och vi är övertygade om att vägen dit går via folkhögskolans unika pedagogik, något som beskrivs väl i förslaget.

Beskrivningar av fem kvaliteter, kapitel 2 i föreslagna villkor, föreslås ses som utgångspunkter för rådets tilldelning av utvecklingsbidrag – senare i föreslagna villkor anges dock att utvecklingsbidraget fördelas efter kriterier, oklart vilka – samt ska ingå i rådets sammanvägda bedömning vid fördelning av statsbidrag när det gäller nya statsbidragsmottagare och överlåtelse av statsbidrag.

RIO bejaktar givetvis kvalitet i verksamheten, och anser att de fem kvaliteter som enligt rådet kännetecknar folkhögskolan, mycket väl kan bilda utgångspunkt för resonemanget. Kvalitet ska dock inte vara bidragsgrundande för den enskilda skolan utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås.

Generella kvalitetsbeskrivningar är problematiska då skolorna är olika och har skilda förutsättningar för sin verksamhet. Vidare är det oklart *hur* fem beskrivningar ska kunna utgöra grund för en bedömning. Det är också mycket problematiskt med alla typer av mätmetoder av kvalitet, eftersom mätmetoder för att vara rättssäkra bör vara kvantitativa och användas lika för alla – något som är själva motsatsen till begreppet kvalitet.

RIO anser att kapitel 2, om det ska finnas ett sådant av här föreslagen karaktär, ska byta fokus från begreppet kvalitet till ett utvecklat resonemang om utbildningsformen folkhögskola. En utbildningsform som genom sin pedagogik, sin tradition, sin bildningsmiljö, sin utgångspunkt i den enskilda deltagarens situation och lärande, i mötet mellan deltagaren och pedagogen och i mötet med övriga deltagare med mera borgar för kvaliteten i undervisningen. Alla studier som gjorts av utbildning och resultat vid folkhögskolor pekar på detta – det är en särskilda pedagogiken och bildningsmiljön som sammantaget ger folkhögskolans deltagare så goda resultat. Denna särart och tradition utvecklas bäst inom självförvaltningsformen.

Delar av förslagen till nya statsbidragsvillkor innehåller mycket positiva skrivelser om folkhögskolans värde. Det är uppenbart att Folkbildningsrådet haft som ambition att säkerställa respekten för folkhögskolan som en egen utbildningsform. Beskrivningarna (kännetecknen) om hur arbetet går till på en folkhögskola är fyllda av positiva värderingar av en karaktär som RIO välkomnar eftersom vi känner igen oss i många beskrivningar.

MEN de efterföljande kraven och villkoren stämmer inte överens med de fullödiga beskrivningarna. Om beskrivningarna i början andas en tilltro till en utbildningsform som helt präglas av fördjupning och kvalitet så präglas de efterföljande regelkapitlen av en påfallande avsaknad av motsvarande tilltro. Krav på administrativa planer och formell dokumentation av grundläggande pedagogisk verksamhet är otidsenlig. Krav på mätbarhet av avancerade didaktiska och pedagogiska metoder blir orimliga. En genomgående brist för ett mer sammanhängande resonemang kan botten i att folkbildningen, och särskilt folkhögskolan som utbildningsform, fortfarande saknar rejäla forskningsunderlag för sin verksamhet. Dock menar RIO att Folkbildningsrådet borde tagit hänsyn till den folkhögskoleforskning som bedrivs inom det specialiserade forskningsprogrammet vid Linköpings universitet.

På Folkbildningsrådets representantskap hösten 2025 fördes till protokollet att RIO anser att rådet tillsammans med huvudmännen (RIO och SKR/OFI) skulle utveckla kvalitetsbegreppets mätbarhet inom ramen för självförvaltningsmodellen. När den uppgiften är genomförd kan det vara mer logiskt att resonera kring möjligheterna att mäta kvalitet, eller inte. Men då finns ett gemensamt resonemang att utgå ifrån, framtaget genom ett gemensamt utvecklingsarbete.

Fördelningar av ett utvecklingsbidrag – om ett sådant ska finnas – till nya statsbidragsmottagare och vid överlåtelse av statsbidrag ska göras med andra utgångspunkter än de här föreslagna. Om ett sökbart utvecklingsbidrag inte blir verklighet kan detta utrymme i stället användas till en höjd ersättning per utbildningsplats alternativt ges i form av ett generellt utvecklingsbidrag till alla skolor.

Brist på konsekvensutredningar

Ett syfte med översynen av kapitel 3 i statsbidragsvillkoren var att förenkla och förtydliga dessa villkor. Det skulle vara lätt att göra rätt. RIO menar att förslaget i stället öppnar för fler tolkningar.

RIO vill framhålla att Folkbildningsrådet borde gjort och bifogat en konsekvensutredning till de föreslagna villkorsändringarna. Syftet med konsekvensutredningar är bland annat att så långt som möjligt försäkra sig om att en åtgärd som övervägs verkligen behövs, att den löser det aktuella problemet samt att ge ett allsidigt underlag för bedömningen av de konsekvenser som åtgärden kan medföra. Jfr. förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar och Ds 2022:22, Bättre konsekvensutredningar.

En konsekvensutredning borde bland annat innehållit en problematisering av de skilda förutsättningar som rörelsedrivna och regionägda folkhögskolor har att bedriva verksamhet och mot bakgrund av dessa förutsättningar vilka konsekvenser respektive förslag bedöms få för rörelsedrivna respektive regionägda folkhögskolor. Då rådet inte gjort en konsekvensutredning borde remisshandlingarna på annat sätt ha omfattat en problematisering enligt ovan.

RIO kan till exempel se att förslag om att mottagare av statsbidrag ska ha *ekonomiska förutsättningar* att driva en *långsiktigt* stabil verksamhet och *en organisation* för deltagarhälsa samt andra förslag som innebär ökad administration. Vi saknar en ekonomisk analys av vad de föreslagna villkorsförändringarna får effekter för de enskilda folkhögskolorna.

Förslaget riskerar medföra ökade kostnader och en omfördelning av resurser från pedagogisk verksamhet till administration och uppföljning. För mindre och idéburna folkhögskolor kan detta få särskilt stora konsekvenser. Organisatoriskt innebär förslaget också en risk för ökad likriktning, där skolor tvingas anpassa sin profil och verksamheten till bidragssystemets logik.

Vidare omfattas inte korta kurser av rådets beskrivning av kvalitet utan behandlas i huvudsak formellt som i avsnitten 4.1.1 och 4.10. Korta kurser är ett betydelsefullt inslag i utbildningsformen folkhögskolas samlade kursutbud och då särskilt för de rörelsedrivna folkhögskolorna. En konsekvens av rådets behandling av korta kurser i föreslagna villkor kan tyvärr bli att omfattningen av dessa minskar än mer i kursutbudet. Detta då de kräver relativt stor insats men inte ges motsvarande utrymme när det gäller finansieringen. Skolor kan därför komma att anpassa verksamheten för att denna ska generera mer offentlig finansiering.

Centralisering och maktförskjutning

Föreslagna villkor är ett tydligt steg i riktning mot Folkbildningsrådet som mer myndighetslik instans och en tydlig förskjutning i maktbalansen från den enskilda folkhögskolan till rådet. En mer omfattande styrning på detaljnivå med fokus på granskning och kontroll, mindre på dialog och stöd. Folkhögskolorna har historiskt haft en stor frihet, där varje skola utifrån sin profil,

målgrupp och huvudman definierar vad kvalitet och utveckling innebär. Om denna princip försvagas riskerar man att minska den pedagogiska mångfalden, begränsa lokala initiativ och skapa mer standardiserade utbildningar i strid med svensk folkhögskoletradition.

RIO ser med oro på förändringar i språkbruket när det gäller demokrati och folkbildningens uppdrag. Tidigare formuleringar har betonat aktivt medborgarskap, demokratisk utveckling och deltagande i samhällslivet i linje med statens stöd till folkbildning. Med det nya förslaget finns en risk att fokus flyttas från gemensamma demokratiska processer till individens anpassning till samhället.

Begreppet "samhällsnytta" riskerar att snäva in synen på folkbildningens värde och marginalisera verksamheter som inte enkelt kan mätas i nyttotermer. Exempelvis kan estetiska kurser riskera att undervärderas.

Kravet på att studieplaner ska innehålla mål för "personlig utveckling" väcker flera frågor. Begreppet är svårt att definiera, svårt att mäta och svårt att dokumentera. Det finns en risk att detta leder till tvingade samtal och onödigt dokumentation som inte hör hemma i en bildningskontext.

De studier om folkhögskolans resultat och värde som bland annat RIO tagit fram (Pay Off-studien m fl) visar att folkhögskolan som utbildningsform har en väldigt hög grad av måluppfyllelse när det gäller deltagarnas erfarenheter av personlig utveckling. Den deltagarenkät som görs av FSO visar att över 90 procent av deltagarna på allmän kurs är nöjda med den grad av personlig utveckling som de uppnått under studieåren; upplevelsen korresponderar även med deltagarnas önskade mål vid ingången till studierna. Folkhögskolan har som utbildningsform också färre avhopp under studietiden än vad exempelvis Komvux har vilket tyder på en högre grad av måluppfyllelse när det gäller självskattad personlig utveckling.

Folkhögskolornas uppdrag har historiskt omfattat såväl utbildning som bildning och personlig utveckling. I det aktuella förslaget framträder dock framför allt den personliga utvecklingen, medan bildningsbegreppet i stort sett saknas. Detta väcker frågor om hur den bredare bildningstradition som är central för folkhögskolan ska förstås och värderas. Deltagarens möjlighet till personlig utveckling är själva grundbulten i all form av folkhögskolepedagogik, men eftersom den utgår ifrån individens behov och önskemål blir det mycket svårt att hitta någon allmän form för mätning av densamma.

RIO ser ett starkt behov av en diskussion om hur självförvaltningsmodellen fungerar och bör fungera. En sådan diskussion kan med fördel ingå i det tidigare nämnda uppdraget från representantskapet om att framför allt utveckla kvalitetsbegreppet inom ramen för självförvaltningsmodellen.

Som tidigare framgått avstyrker RIO förslaget som det ser ut nu och ser fram mot en gemensam omarbetning.

RIOs synpunkter

2 Kvalitet i folkhögskolan

2.1 Folkbildningsrådets vägledande principer

Vid fördelning av statsbidraget till folkhögskolor prioriterar Folkbildningsrådet verksamhet med hög kvalitet samt ett brett kursutbud som bidrar till samhällets och individens behov, geografisk spridning med lokal förankring, och variation vad gäller inriktning och huvudmannaskap.

Kvalitet i folkhögskolan är något mångfacetterat. Ett centralt kvalitetsbegrepp som omfattar all utbildning kan aldrig fånga hela den breda verksamhet som bedrivs vid landets drygt 150 folkhögskolor och som skiljer sig från folkhögskola till folkhögskola samt mellan utbildningar på samma folkhögskola. Folkhögskolan har i 150 år bidragit till att ge utbildning men också att stärka civilsamhället, utveckla föreningsdemokrati, stärka den kommunala demokrati och skapa sammanhållning. Detta görs på olika sätt på olika folkhögskolor och med olika huvudmän. Ett samlat och enhetligt kvalitetsbegrepp som är lika för alla riskerar att likrikta folkhögskolans verksamhet på ett sätt som motverkar folkbildningens syften och äventyrar mångfalden i självförvaltningsmodellen.

Kvalitet ska inte vara bidragsgrundande för den enskilda skolan utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås

Stycket skulle kunna ges följande formulering:

Vid fördelning av statsbidraget till folkhögskolor ska Folkbildningsrådet säkerställa att det ges till verksamhet med hög kvalitet samt bidrar till ett brett kursutbud som bidrar till samhällets och individens behov, geografisk spridning med lokal förankring, och variation vad gäller inriktning och huvudmannaskap.

2.2 Verksamhetens kvaliteter

I detta avsnitt beskrivs de kvaliteter som är centrala i en folkhögskolas verksamhet. En folkhögskola ska arbeta med dessa kvaliteter utifrån profil, idégrund och verksamhetsmål. Kvaliteterna är utgångspunkter för Folkbildningsrådets uppföljning av folkhögskolan och tilldelning av utvecklingsbidrag. Kursverksamhet med dessa kvaliteter ska leda till att de samhällseffekter som uttrycks i statens syften med statsbidraget till folkbildningen uppnås.

RIO avstyrker förslag om att kvaliteter ska vara utgångspunkter för Folkbildningsrådets tilldelning av utvecklingsbidrag. Se ovan, och resonemanget om kvalitet i de inledande kommentarerna.

2.2.1 Bildning och utbildning

Folkhögskolan är en egen utbildningsform för vuxna som kännetecknas av en balans mellan bildning och utbildning. Den drivs av ett bildningsideal som betonar livslångt lärande och deltagarnas personliga utveckling. Folkhögskolestudier handlar till stor del om att utöver kunskaper även utveckla insikter, värderingar och självförståelse. Bildningsperspektivet i folkhögskolan stödjer deltagarna i att bli aktiva och ansvarstagande medborgare. Deltagarna väljer fritt den utbildning och folkhögskola som passar deras intressen och behov med möjlighet till livslångt lärande. I mötet mellan bildning och utbildning uppstår dialog och samverkan mellan deltagare och lärare, vilket skapar utrymme för mångfald och kritiskt tänkande. I folkhögskolan utgör det kollaborativa lärandet och betoningen på gruppens gemensamma utveckling basen för kunskapsbildning och personlig utveckling. Den relationella pedagogiken utvecklas genom medarbetarnas kollegiala lärande och samarbete. Folkhögskolan har utvecklade former och metoder för inkluderande pedagogik för olika målgrupper.

RIO anser att bildningsbegreppet, och framför allt dess koppling till kvalitet och mätbarhet, bör utvecklas inom ramen för självförvaltningsmodellen. Se tidigare skrivningar om uppdrag ifrån representantskapet.

2.2.2 Bildningsmiljö

I folkhögskolan möts människor med olika ålder, bakgrund och behov och den är ett nav för en mångfald av idéer och intressen. Deltagarnas olikheter är ett verktyg för lärande. Folkhögskolan arbetar med sammanhållna studiegrupper, gemensamma kursdagar och en hög lärartäthet. Undervisningen präglas av en tvärvetenskaplig, ämnesövergripande kunskapssyn med en blandning av teori och praktik. De studerande får en personlig relation till sina kunskaper. Studierna är samtalsbaserade och bygger på aktivt deltagande i nära samarbete mellan deltagare och lärare samt deltagare emellan. Folkhögskolan möter deltagaren utifrån bakgrund, erfarenheter och förutsättningar och med dennes egna mål som riktmärke. Folkhögskolan präglas av gemenskap som går över kursgränser och där alla aktiviteter ingår i lärmiljön. I socialpedagogiskt syfte genomförs sociala och kulturella aktiviteter i den organiserade undervisningen. Folkhögskolans internat har ett pedagogiskt syfte och är mer än en boendeform. Internatboende möjliggör möten över kursgränser och samarbete under demokratiska former. Pedagogisk personal på internatboendet bidrar till tillgänglighet för alla deltagargrupper.

RIO delar rådets bild av internatet som en viktig del av bildningsmiljön. Men hur internatet fungerar ska inte regleras.

Vidare avvisar RIO villkor om hur folkhögskolorna lokalt ska organisera sin verksamhet. Det ska vara upp till respektive skola att hantera studiegrupper, bedöma om studier ska vara *samtalsbaserade* eller inte, samt om och när *sammanhållna studiegrupper* är en lämplig form av organisering.

Beskrivningen av hur bildningsmiljön och pedagogiken typiskt sett ser ut på en folkhögskola uppfattar RIO som just en beskrivning – ett av folkbildningens kännetecken. Som generell beskrivning är det alldeles utmärkt, men det finns många och olika lokala variationer, och ovanstående beskrivning kan inte i något sammanhang uppfattas som styrande villkor.

2.2.3 Bidrag till samhällsnytta

Folkhögskolan bidrar till att möta samhällets behov av yrkesutbildning, språkstärkande insatser, anpassad utbildning för personer med funktionsnedsättningar samt möjligheter till livslångt lärande. De estetiska kurserna bidrar till kulturområdets kompetensförsörjning och förbereder deltagare för ett yrkesliv som kulturskapare. De allmänna kurserna ger deltagare möjligheter till utbildning som kan leda till behörigheter för vidare studier, motsvarande de som kan fås genom det ordinarie skolväsendet. Utbildningar på folkhögskola ger en bred bildning som rustar deltagare för fortsatta studier, yrkesutövande och delaktighet i det omgivande samhället. Folkhögskolan är en mötesplats i det lokala samhället och har betydelse för lokalt och regionalt utvecklingsarbete. Genom sitt kursutbud och anordnande av kulturarrangemang bidrar folkhögskolan till det lokala och regionala kulturlivet. En koppling till civilsamhälle, föreningsliv och kulturliv förankrar folkhögskolan i det omgivande samhället och ökar det medborgerliga engagemanget. Folkhögskolan bidrar till ett hållbart närsamhälle och ger deltagare verktyg för omställning och god hälsa.

RIO uppfattar även detta i huvudsak som en beskrivning av folkbildningens och folkhögskolans kännetecken, inte som inte kan vara styrande villkor för statsbidragstilldelningen.

Korta kurser omfattas inte av rådets beskrivning av kvalitet men är ett betydelsefullt inslag i de rörelsedrivna folkhögskolors kursutbud. Den näst sista meningen kan med fördel kompletteras med skrivning om kopplingen mellan korta kurser och civilsamhället.

Vidare saknar RIO en beskrivning av folkhögskolan som en utbildningsform för dem som allmänt sett vill fördjupa sina kunskaper inom kulturområdet. Syftet med estetiska kurser kan vara att förbereda för vidare studier på konstnärliga högskolor och en satsning på yrkesliv som musiker, skådespelare, konstnärer etc. En viktig del av kulturskapandets kompetensförsörjning i samhället. Men de kan också bidra till mer generell kulturkunskap och bredd, samt personlig utveckling i någon del av livet.

För de nationella minoriteterna är folkhögskolan viktig för överföringen av språk och kultur inom minoriteten men även för att öka kunskapen om minoriteten hos allmänheten och på så sätt minska intolerans och rasism. I detta arbete har folkbildningen en viktig roll att spela. Folkbildningsrådet skriver på sin hemsida: "En rapport från Folkbildningsrådet som presenterades 2025 visar att folkbildningens insatser för att stärka nationella minoriteters tillgång till språk och kultur ger tydliga resultat. Folkbildningens metoder har visat sig effektiva för att sänka trösklarna till språket, med en pedagogik som lämpar sig väl för att ta tillbaka språk och kultur som förknippas med trauma och diskriminering."

RIO föreslår att detta tydliggörs genom att det skrivs in i statsbidragsvillkoren. Meningen "*Folkhögskolan bidrar till att stärka de nationella minoriteternas språk och kultur samt öka förståelsen för dem.*" kan ingå i avsnittet. En liknande skrivning kan alternativt läggas in i något av ansikten 2.2.4 Demokrati och delaktighet eller 2.2.5 Kultur för mångfald, om Folkbildningsrådet finner det bättre.

2.2.4 Demokrati och delaktighet

Folkhögskolan har ett demokratiskt arbetssätt där deltagare har stora möjligheter till inflytande över hur den utbildning de deltar i utformas. Deltagare får genom sina studier kunskaper som kan bidra till förändring, både för individen och samhället. Folkhögskolans styrelse ansvarar för deltagarnas rättigheter enligt en studeranderättslig ordning. Deltagarna har inflytande över det studeranderättsliga arbetet och folkhögskolan ansvarar för att ordningen följs. Folkhögskolan är demokratiskt styrd med möjlighet för deltagare, anställda och förtroendevalda att påverka och göra sin röst hörd. Styrelse och personal ser till att den demokratiska ordningen upprätthålls och att ett värdegrundsarbete integreras i organisationen och verksamheten. Folkhögskolan förmedlar och förankrar respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar. Företrädare för folkhögskolan och de organisationer den samarbetar med bidrar till demokrati och samhällets grundläggande värderingar.

RIO vill påtala att det är angeläget att trossamfund och stiftelser ska kunna vara huvudman för folkhögskolor utan hinder av att en organisation ska vara demokratiskt uppbyggd.

RIO menar därför att skrivningarna borde kvalificeras så att det blir mer tydligt att de handlar om innehållet i folkhögskolornas verksamheter, och relationerna i folkhögskolornas olika rum. Flera folkhögskolor är organiserade som stiftelser, eller i andra ordningar med en huvudmannaorganisation i flera steg, vilket gör att meningen "Folkhögskolan är demokratiskt styrd med möjlighet för deltagare, anställda och förtroendevalda att påverka och göra sin röst hörd." kan tolkas på olika sätt.

En stiftelse är inte en demokratisk medlemsorganisation i formell mening men ändå en organisationsform som är vanlig i civilsamhället där grundaren vill värna om ett särskilt intresse eller en historisk tradition. Ett trossamfund kan ha regler i sin verksamhet som skiljer sig från formell liberal demokrati men faller under religionsfriheten. En huvudmannorganisation i flera steg kan innebära ett visst avstånd mellan deltagare, personal och förtroendevalda och den högsta huvudmannanivån. Det kan också ifrågasättas hur lätt eller svårt det är för deltagare, personal och förtroendevalda att ha inflytande över en politiskt tillsatt styrelse för en regionfolkhögskola. Icke desto mindre är det sant och viktigt att folkbildningen och folkhögskolorna på många olika sätt bidrar till det demokratiska samhällsskicket och att upprätthålla och öka kunskapen om detsamma.

Även detta avsnitt tillhör området ”beskrivningar” eller ”kännetecken” och det skulle kunna bli stora problem med tolkningsutrymmet om de omvandlades till mätbara regelverk.

2.2.5 Kultur för mångfald

Folkhögskolans självständighet, pedagogiska idé och bildningsmiljö präglar utbildningsformen. Kursutbudet kännetecknas av bredd och variation. Samverkan med huvudmannen stärker profilen, verksamhetsidén och medlemsorganisationernas syfte med att bedriva folkhögskola. Folkhögskolan är en mötesplats för civilsamhällets organisationer och rörelser för samtal om gemensamma, framtida utmaningar. Folkhögskolans profil och verksamhetsidé avspeglas i en kultur av hur den arbetar med värdefrågor. Kursövergripande gemenskap är central inom folkhögskolan för att nå folkbildningens mål om möten och mångfald. I skolgemensamma aktiviteter samarbetar deltagare och personal utifrån gemensamma frågor och värden som anknyter till folkhögskolans profil eller verksamhetsidé. Folkhögskolans kultur är inkluderande och utgår från att mångfald är en tillgång. Hänsyn tas till individers olika erfarenheter och bakgrunder, vilket skapar förutsättningar för meningsfulla samarbeten. Kulturinslag möjliggör reflektion över egna erfarenheter och förståelse för andras. Det bidrar till delaktighet och belyser det som är gemensamt för alla människor. Alla folkhögskolans deltagare ges därför möjlighet att både utöva och ta del av kultur.

RIO anser att detta avsnitt rör beskrivningar och kännetecken som är väldigt allmänt hållna och innehåller en del påståenden som inte nödvändigtvis gäller på alla skolor och i alla kurser. Det är positivt att Folkbildningsrådet strävar efter att beskriva folkhögskolan som en värdefull utbildningsform den typen av beskrivande generaliseringar lämpar sig inte att utgöra grund för ett regelverk.

3 Grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag

Folkhögskolor som får statsbidrag ska bedriva verksamhet i enlighet med förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen (förordningen) och i enlighet med Folkbildningsrådets villkor och anvisningar (statsbidragsvillkoren).

3.1 Mottagare av statsbidrag

Mottagare av statsbidrag för folkhögskola ska vara en juridisk person som har ett allmännyttigt syfte och en verksamhet som överensstämmer med syftet med statsbidraget. Av förordningen framgår dessa syften samt att det statliga demokrativillkoret gäller för folkhögskolor. Där finns också krav på mottagare av statsbidrag. Organisationen ska

ha ett syfte som är förenligt med de värderingar som präglar ett demokratiskt samhälle,

vara demokratiskt uppbyggd,

i sin verksamhet förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar.

Organisationen ska också

ha ekonomiska förutsättningar att driva en långsiktigt stabil verksamhet,

anmäla till Folkbildningsrådet om en förändring sker, genom att medlem i form av juridisk person antas eller utträder ur föreningen,

lämna de underlag och uppgifter som Folkbildningsrådet begär i samband med fördelning, verksamhetsrapportering och olika former av uppföljningar av statsbidrag,

anmäla till Folkbildningsrådet om en förändring av stadgar för organisationen sker,

genomföra revision utförd av godkänd eller auktoriserad revisor,

utan dröjsmål anmäla till Folkbildningsrådet sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till statsbidrag.

Organisationens styrelse ansvarar för att folkhögskoleverksamheten som bedrivs med stöd av statsbidrag uppfyller statsbidragsvillkoren. Ändring av juridisk person kan endast göras efter godkänd ansökan av Folkbildningsrådet.

RIO avstyrker förslag om att mottagare av statsbidrag ska ha ekonomiska förutsättningar att driva en långsiktigt stabil verksamhet. Först och främst kan man fråga sig vad det betyder – en förmögen huvudman, ett mycket stabilt underlag för att rekrytera deltagare, en stor förmåga att arbeta i projektform och den vägen få tillskott till finansieringen? Eller något annat?

RIOs grundläggande uppfattning är den att det samlade offentliga stödet (statsbidrag och regional medfinansiering) och regelverket bör vara utformade i harmoni med varandra så att kostnaderna täcks i sin helhet. En folkhögskola ska inte vara beroende av andra intäkter såsom bidrag från huvudman eller kommersiell verksamhet. Statsbidragsvillkoren ska överensstämma med denna utgångspunkt för finansiering. Villkoren ska inte innebära fler eller mer omfattande uppgifter för folkhögskolorna.

RIO får uppgifter från medlemsskolor som tyder på att en normalstor folkhögskola har stora svårigheter att klara sig på statsbidraget och den regionala medfinansieringen utan är beroende av andra intäkter. En faktor här är utebliven uppräknings av statsbidraget för att täcka de ökade kostnaderna för folkhögskolor. En annan faktor är att andelen av den totala regionala medfinansieringen som ges till de rörelsedrivna folkhögskolorna minskat.

Av remisshandlingarna framgår att villkoren förtydligar folkhögskolans ansvar att ha en långsiktigt ekonomiskt stabil verksamhet men det kan inte vara rådets avsikt att utforma villkor på ett sätt som mer eller mindre utestänger mindre aktörer från att starta och driva folkhögskolor. Vid en hård tolkning av skrivningen innebär det att stora delar av civilsamhället utestängs från att starta nya folkhögskolor, vi förutsätter att det inte är rådets avsikt. Regioner har lättare att uppfylla villkoren och måhända mycket stora organisationer från civilsamhället. I sammanhanget kan regioners dubbla roller som såväl medfinansierare som huvudman lyftas där det ibland kan vara en utmaning för regioner att

hålla isär dessa roller. Denna konstruktion kan påverka en regions fördelning av sin finansiering av folkhögskolorna i regionen.

Vidare ser RIO med oro på en utveckling där skolorna förväntas ägna mer tid till administration. Att skärpa föreslagna villkor från de nuvarande att folkhögskolan ska lämna de uppgifter FBR begär för att kunna fullfölja sitt uppdrag till att lämna de underlag och uppgifter som FBR begär i samband med bland annat olika former av uppföljningar motverkar inte denna utveckling. Snarare tvärtom. En ökad administration drabbar framför allt rörelsedrivna folkhögskolor som inte har tillgång till regionernas omfattande administrativa resurser.

3.2 Verksamhet som inte är statsbidragsberättigad

I förordningen anges ramar för den verksamhet som är statsbidragsberättigad. Av förordningen framgår att bidrag inte får användas för kostnader som något statligt bidrag redan har lämnats för. Föreningsverksamhet såsom sammanträden, förenings- eller planeringsmöten och liknande, får inte finansieras med eller utgöra underlag för statsbidrag. Verksamhet som tillkommit på uppdrag av kommun, myndighet eller annat organ och därigenom har annan finansiering kan inte bedrivas med statsbidrag.

RIO ser behov av förtydligande; andra meningen "... något annat statligt bidrag..." och sista meningen "... inte bedrivs med statsbidraget.". Föreslagna skrivningar kan tolkas som att tidigare statsbidrag inte får användas och att andra aktörers finansiering inte får vara statsbidrag.

3.3 Organisatoriska villkor

3.3.1 Säte och filialer

Folkhögskolan ska ha ett säte, där rektor och lärare finns, och där verksamhet bedrivs. Avsikten att byta säte från en region till en annan kräver godkännande från Folkbildningsrådet efter ansökan. En folkhögskola kan ha filialer. Med filial avses allmän kurs och/eller särskild kurs som organisationen bedriver på annan plats än där folkhögskolan har sitt säte. Avsikten att starta filial i den region där folkhögskolan har sitt säte ska anmälas till Folkbildningsrådet. Andra folkhögskolor i samma region ska informeras. Avsikten att starta filial utanför den region där folkhögskolan har sitt säte kräver Folkbildningsrådets godkännande efter ansökan. Särskilda kurser som genomförs i samverkan med skolans medlemsorganisationer och för dess enskilda medlemmar kan startas i annan region än sätet utan ansökan till Folkbildningsrådet. Verksamheten ska anmälas till Folkbildningsrådet och folkhögskolor i samma region ska informeras. Om verksamhet vid en filial helt upphör ska det anmälas till Folkbildningsrådet och andra folkhögskolor i samma region ska informeras. Namnet på en filial ska innehålla den statsbidragsmottagande folkhögskolans namn.

RIO anser att det är Folkbildningsrådets ansvar att informera folkhögskolor i berörda regioner efter anmälan.

3.3.2 Nya statsbidragsmottagare

För att komma i fråga som ny mottagare av statsbidrag för folkhögskola ska organisationen visa att den har förutsättningar att bedriva verksamhet i enlighet med statsbidragsvillkoren. Att ansöka om att bli ny statsbidragsmottagare är en process i flera steg som beskrivs nedan. Den juridiska personen som ansöker om att bli ny statsbidragsmottagare kan inte bytas ut under

processen utan att en ny ansökan lämnas in. För att ansökan om att bli ny statsbidragsmottagare ska kunna behandlas krävs följande:

Den sökande organisationen som samverkar om eller bedriver folkhögskoleverksamhet ska ha bedrivit denna under minst två kalenderår närmast före ansökningsåret.

Verksamheten ska ha omfattat minst 45 årsplatser motsvarande 1 500 deltagarveckor sista året före ansökan.

Dessutom tillämpas följande kriterier vid bedömningen av ansökan:

Verksamheten tillgodoser nya bildnings- och utvecklingsbehov.

Verksamheten tillför lokala och regionala värden.

Verksamheten innebär pedagogisk förnyelse av folkbildningen.

Folkbildningsrådet gör en sammanvägd bedömning utifrån kriterierna och de vägledande principerna vid fördelning av statsbidrag. Vid beredningen av ansökan inhämtas synpunkter från den region där den sökande organisationen planerar att ha sitt säte samt från folkhögskolornas intresseorganisationer. Om organisationen uppfyller kraven enligt ovan kan Folkbildningsrådet fatta beslut om en försöksperiod på tre år, under vilken statsbidrag utgår. Under försöksperioden ska organisationen följa statsbidragsvillkoren och folkhögskolan följs upp av Folkbildningsrådet enligt samma principer som för ordinarie statsbidragsmottagare. Bidraget kan återkrävas enligt 16 § och 16 a § i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Efter ny ansökan från den sökande organisationen under det sista året av försöksperioden fattar Folkbildningsrådet slutligt beslut om organisationen ska beviljas fortsatt statsbidrag. Om det finns skäl för det kan beslut även fattas om en förlängning av försöksperioden innan slutligt beslut.

RIO avstyrker förslag om att Folkbildningsrådet ska göra en sammanvägd bedömning utifrån de vägledande principerna vid fördelning av statsbidrag.

Kvalitet i folkhögskolan är mångfacetterad. Ett centralt kvalitetsbegrepp som omfattar all utbildning kan aldrig fånga hela den breda verksamhet som bedrivs vid landets 150 folkhögskolor och som skiljer sig från folkhögskola till folkhögskola. Folkhögskolan har i 150 år bidragit till att ge utbildning men också att stärka civilsamhället, utveckla föreningsdemokrati, stärka regional demokrati och skapa sammanhållning. Detta görs på olika sätt på olika folkhögskolor och med olika huvudmän. Ett samlat och enhetligt kvalitetsbegrepp som är lika för alla riskerar att likrikta folkhögskolans verksamhet på ett sätt som motverkar folkbildningens syften och äventyrar mångfalden i självförvaltningsmodellen.

Kvalitet ska inte vara bidragsgrundande utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås.

RIO menar att villkoren ska utformas så tydligt som möjligt, med mycket begränsat utrymme för beslut beroende av rådets *sammanvägda bedömning* eller icke definierade *skäl*. Beslut ska vara förutsägbara samt kunna konkret och sakligt motiveras för skolorna. Att som bakgrund till ett beslut endast hänvisa till en sammanvägd eller samlad bedömning är enligt RIO inte önskvärt. Det bör till exempel framgå hur ovan nämnda kriterier viktas vid en bedömning. Det andra kriteriet kan med fördel kompletteras med värden för det lokala och regionala civilsamhället.

Det ska finnas goda möjligheter att starta nya folkhögskolor utan att det sker på bekostnad av befintliga skolor. Folkbildningsrådet har här att bedöma och kommunicera förutsättningarna för detta.

Föreslagna villkor gör det svårare att starta nya folkhögskolor, bland annat för nya folkrörelser. Det finns befintliga skolor som inte skulle kunnat starta sin verksamhet om dessa kriterier gällt. Långsiktigt innebär detta ett hot mot folkhögskolan som en utbildningsform som förnyas i takt med tiden.

Krav på ett ökat antal genomförda deltagarveckor innan ansökan kommer sannolikt utesluta flera sökande. Det blir också svårare att vid behov justera den delen senare jämfört med gällande reglering som inte omfattar detta villkor. RIO föreslår att detta stryks. Vi förordar en lösning där medel för försöksverksamhet är ett sätt att utveckla nya folkhögskolor.

Utöver inhämtande av synpunkter från intresseorganisationerna ifrågasätter RIO inhämtande av endast regionens synpunkter. Utöver funktionen som region är den medfinansier till utbildningsformen men den kan även vara huvudman för folkhögskolor. Rådet bör överväga att inhämta synpunkter från fler lokala aktörer som är de som kanske är de som mer påtagligt drar nytta av en etablering, till exempel kommuner och arbetsgivare.

3.3.3 Upphörande av statsbidragsmottagare

När det står klart för en mottagare av statsbidrag att den kommer att avveckla den statsbidragsfinansierade verksamheten ska folkhögskolan inom skälig tid informera Folkbildningsrådet om detta och inkomma med en plan för avveckling. Organisationen ska säkerställa att verksamheten följer villkoren under avvecklingsperioden och att avvecklingen sker på ett sådant sätt som minimerar negativa konsekvenser för deltagarna.

RIO anser att skrivningen behöver utvecklas. Detta då det finns fler sätt varpå statsbidrag upphör att betalas ut till en mottagare. Här beskrivs endast när en mottagare själv beslutar avveckla verksamheten. RIO efterfrågar en precisering av *skälig tid*.

Ett annat sätt är att rådet beslutar om att statsbidrag inte ska betalas ut, till exempel om villkoren inte följs. Då förefaller det orimligt kräva eller förvänta sig att organisationen ska följa villkoren – till skillnad från tidigare – under avvecklingsperioden. I sådana fall behöver rådet ta en mer aktiv roll efter att beslut om upphörande av statsbidrag fattats. Då Folkbildningsrådet beslutar om upphörande av statsbidragsmottagare behöver tiden mellan beslut och nedläggning av skolan regleras. En fråga som behöver lyftas i villkoren är vikten av att arkiv med till exempel studieomdömen/betyg hanteras på bästa sätt för deltagarna.

Det är Folkbildningsrådets ansvar att hantera information och former för fördelning av deltagarveckor vid upphörande av statsbidragsmottagare.

3.3.4 Övertagande eller överlåtande av statsbidrag

Folkbildningsrådet fördelar statsbidrag och följer upp folkhögskoleverksamheten vid varje folkhögskola. Tilldelade årsplatser kan inte överlåtas mellan folkhögskolor. Det gäller även om en organisation har flera godkända folkhögskolor med egna säten. Om en befintlig folkhögskola vill ta över statsbidrag eller överlåta statsbidrag till en annan folkhögskola måste en ansökan godkännas av Folkbildningsrådet. Samgående eller överlåtelse av statsbidrag mellan

folkhögskolor beviljas endast under särskilda omständigheter. Ansökan ska göras av den eller de organisationer som ansvarar för och vill få till stånd förändringen. Folkbildningsrådet gör en sammantagen bedömning av förutsättningarna för verksamheten utifrån skäl och syfte med överlåtelsen samt Folkbildningsrådets vägledande principer vid fördelning.

RIO avstyrker förslag om att Folkbildningsrådet ska göra en sammantagen bedömning av förutsättningarna för verksamheten utifrån vägledande principer vid fördelning.

Kvalitet ska inte vara bidragsgrundande utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås.

RIO ser, mot bakgrund av de ekonomiska förutsättningar som ges utbildningsformen och hur regleringen av utbildningsformen utformas, att behovet av strukturförändringar när det gäller storlek på och antal folkhögskolor kan komma att aktualiseras. Till exempel kan skolor i glesbygd behöva gå samman eller samverka för att klara kravet 15 procent allmän kurs. Men även allmänt att bejaka en förändringsbenägen utbildningsform. Då krävs ett lösningsorienterat förhållningssätt från FBR som underlättar ett övertagande/överlåtande/samgående.

Den här föreslagna skrivningen indikerar inte ett lösningsorienterat förhållningssätt; samgående beviljas endast under särskilda omständigheter. En definition av särskilda omständigheter saknas. Vilka kriterier ska uppfyllas för att samgående eller överlåtelse av statsbidrag ska beviljas? Att vid beslut endast hänvisa till en sammantagen bedömning är inte önskvärt för folkhögskolor.

3.3.5 Folkhögskolans organisation

Det grundläggande ansvaret för varje folkhögskola vilar på styrelsen.

Styrelsen ska ha god kännedom om statsbidragsvillkoren, utbildningsformen folkhögskola och folkhögskolans myndighetsutövning.

Folkhögskolan ska säkerställa att alla anställda har relevant kunskap om statsbidragsvillkoren.

Folkhögskolan ska ha en rektor som arbetar på styrelsens uppdrag och leder den pedagogiska verksamheten.

Rektorn ska ha pedagogisk insikt och kännedom om folkbildning förvärvat genom utbildning och erfarenhet.

Rektorn ska vid anställning eller senast fyra år efter tillträdesdagen ha gått en rektorsutbildning.

Folkhögskolan ska ha en organisation för deltagarhälsa som arbetar förebyggande och hälsofrämjande. Deltagarhälsoarbetet ska bedrivas på individ- och gruppnivå och ske i samarbete med pedagogisk personal. Arbetet med deltagarhälsa ska stödja deltagarnas utveckling för att nå utbildningens och deltagarnas individuella mål.

Folkhögskolan ska tillgodose deltagarnas behov av studie- och yrkesvägledning och stöd av kurator. Dessa funktioner ska ingå i folkhögskolans organisation för arbete med deltagarhälsa och arbeta på individ- och gruppnivå.

Minst 50 procent av folkhögskolans verksamhet ska utgöras av kurser på plats.

En övergripande synpunkt på avsnitt 3.3.5 är att förslagen i alltför hög grad handlar om att strömlinjeforma och formalisera en bildnings- och utbildningsverksamhet som till sin

karaktär är och bör vara varierande inom ramen för "fritt och frivilligt". Även här krävs ett utvecklingsarbete inom ramen för självförvaltningsmodellen om utbildningsformen ska ha möjlighet att tillgodose alla ambitioner inom övrigt utbildningsväsende utan att det tillförs mer resurser.

Det är till exempel mycket positivt att deltagarhälsan lyfts fram som ett viktigt område inom folkhögskolan, men RIO avstyrker förslag om att folkhögskolan ska ha en specifik organisation för densamma. Folkhögskolorna arbetar redan idag mycket aktivt med deltagarnas behov och förebyggande arbete, inte minst med tanke på att många skolor har en växande andel deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller andra problem som kräver särskild uppmärksamhet och särskilda åtgärder. I praktiken utgör själva utbildningsformen, med sin nära kontakt mellan pedagoger och deltagare och sin tradition av att lägga mest tidsmässiga resurser på de deltagare som har de svåraste förutsättningarna att klara sina studier, i sig en form av aktivt arbete med deltagarhälsa. Skolorna har i olika grad kuratorer, psykologer och hälsovård knuten till verksamheten. Ibland delar flera skolor inom ett område på sådana resurser. Att föreskriva hur arbetet med deltagarhälsa blir inte bara en extra börda för de skolor som har minst ekonomiska resurser.

RIO avvisar alltså villkor om hur folkhögskolorna ska organisera sin verksamhet. Det ska vara upp till respektive skola att avgöra hur förekomsten av arbete med deltagarhälsan ska se ut och vilka yrkesgrupper som ger stödet. Rörelsedrivna folkhögskolor har generellt sämre förutsättningar att uppfylla ett villkor som kräver formella personalförstärkningar än regionägda skolor eftersom RIO-skolor inte har en offentlig förvaltning i ryggen. RIO menar att skolorna i hög grad tillgodoser deltagarnas behov utifrån sina olika förutsättningar men utan krav på särskild organisation. Samma resonemang gäller enligt RIO för ett formaliserat krav på studie- och yrkesvägledning och kurator.

RIO ser behovet av att stärka styrelsers kompetens men omfattningen av denna och hur den utformas inom styrelsen ska vara upp till respektive skola och huvudman att avgöra.

Av remisshandlingarna framgår att föreslagna villkor tydliggör styrelsens ansvar; kunskap krävs för att förvalta utbildningsformens särart. RIO menar att detta även är aktuellt för styrelser generellt inom folkbildningen och annan samhällsnyttig verksamhet; att styrelser har god kännedom om den verksamhet som styrelsen är satt att ta ansvar för. RIO är medveten om den viktiga roll en valberedning har i sammanhanget.

En erfarenhet är också att en RIO-skola, vid en granskning av Folkbildningsrådet, fick påpekanden om att styrelsen inte var tillräckligt stor och att den hade brister i sin kunskap trots att styrelsen var vald enligt huvudmannens stadgar och genomgick specialiserade folkbildningsseminarier två gånger per år. Om tolkningarna av regelverket blir kvantitativa och formaliserade finns en stor risk för att grunden för folkbildningstanken eroderas. Att styrelser väljs utifrån organisationens stadgar är dessutom ett grundläggande rörelsedemokratiskt krav.

RIO ser ett behov av förtydligande när det gäller bedömning av rektors pedagogiska insikt och kännedom om folkbildning förvärvad genom utbildning och erfarenhet. Vilken erfarenhet krävs och vilken omfattning av erfarenhet avses? Vilken aktör ska bedöma om denna är tillräcklig? Krävs tidigare erfarenhet av pedagogiskt ledarskap? Vilken utbildning avses? Folkhögskolor organiserar ledningsstrukturer på olika sätt. Ska det krävas olika

saker av en rektor – som oftast har det ekonomiska slutansvaret – om det finns en biträdande rektor – som har det pedagogiska ansvaret i praktiken?

Av remisshandlingarna framgår att en rektorsutbildning kräver resurser och att rådet bedömer att den pedagogiska ledningen av folkhögskolorna behöver stärkas. Vad ligger till grund för denna bedömning? En bedömning som inte endast avser enskilda folkhögskolor utan samtliga - *folkhögskolorna*. Hur ska dessa rektorsutbildningar finansieras? Den rektorsutbildning - för övriga skolväsendet - som finns är en uppdragsutbildning vilket gör den relativt dyr. Folkhögskolor med en region som huvudman kan ha större förutsättningar att kunna finansiera en sådan utbildning. Denna del skulle med fördel kunnat ingå i en konsekvensutredning. Ett alternativ är att rådet finansierar utbildning för rektorer.

Eftersom den nuvarande utbildningen för folkhögskolerektorer är en uppdragsutbildning ansvarar inte utbildningsanordnare för de anpassningar som kan krävas för enskilda deltagare som tillexempel kan ha behov av teckentolk. Detta är en fråga som behöver lösas så att inte enskilda folkhögskolor ska drabbas av orimligt höga kostnader som bör ses som ett gemensamt ansvar för utbildningsformen.

RIO vänder sig även emot att minst 50 procent av folkhögskolans verksamhet ska utgöras av kurser på plats. Kravet tar inte hänsyn till olika skolors eller kursers särart och varierande behov. Inte heller till de vitt skilda förutsättningarna för utbildning i olika delar av landet.

Som framgår av förslaget om distansstudier får de utgöra högst 50 procent av folkhögskolans verksamhet. RIO föreslår att kravet utgår och att den ändring om studier på distans som trädde i kraft från årsskiftet utvärderas efter några år. Därefter kan ställning tas till utformningen av reglering av studier på distans.

3.4 Systematiskt kvalitetsarbete och egen kontroll

Folkhögskolan ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som både säkerställer att statsbidraget används för sitt syfte och kvalitetssäkrar verksamheten i enlighet med förordning och statsbidragsvillkor. Förordningen ställer krav på att folkhögskolan har intern styrning och kontroll och anmälningsskyldighet om ändrade förhållanden som kan påverka rätten till statsbidrag.

Det systematiska kvalitetsarbetet ska

bedrivas enligt ett kvalitetsledningssystem för att planera, leda och utveckla verksamheten, innefatta internkontroll, risk-och sårbarhetsanalys samt arbete med etik- och gränsdragning, samt dokumenteras.

Folkhögskolan ska pröva den statsbidragsfinansierade verksamheten mot statsbidragsvillkoren på förhand, under pågående verksamhetsår och i efterhand.

RIO föreslår att sista stycket tas bort. Detta då skrivningen omfattas av första stycket.

Det kan finnas skäl att tydliggöra att systematiskt kvalitetsarbete inom folkhögskolan inte ska sammanblandas med sådant systematiskt kvalitetsarbete (SKA) med de lagstadgade krav på hur sådant ska genomföras inom skolväsendet. Det kan finnas fördelar med att använda ett annat begrepp, för att inte riskera sammanblandning, möjligen bara kvalitetsarbete.

Begreppet "risk- och sårbarhetsanalys" har en särskild innebörd i beredskapslagstiftning. Det kan övervägas om det är mindre lämpligt att använda begreppet i villkoren, eftersom det kan bli otydligt att begreppet här används i en annan bemärkelse.

Av studieförbundens villkor framgår att de med fördel kan använda ett kvalitetsledningssystem. RIO ställer sig frågande till varför folkhögskolors systematiska kvalitetsarbete ska bedrivas enligt ett sådant system.

4 Verksamhetsvillkor

4.1 Folkhögskolans deltagare

4.1.1 Deltagare som utgör underlag för statsbidrag

För verksamhet som rapporteras som underlag för statsbidrag ska folkhögskolan säkerställa att deltagare i allmän kurs och särskild kurs har fyllt 18 år eller fyller 18 år under det kalenderår kursen börjar,

deltagare på korta kurser har fyllt 13 år eller fyller 13 år under det kalenderår kursen börjar,

endast deltagare som varit närvarande minst 50 procent av kurstiden räknas som deltagare i korta kurser,

deltagare som antas till allmän kurs på grundläggande nivå bedöms kunna nå kunskaper motsvarande grundskolans årskurs 9 inom maximalt 2 år,

personer som är folkbokförda i Sverige eller medborgare i EU- och EFTA-länder motsvarar minst 95 procent av deltagarveckorna,

endast deltagare folkbokförda i Sverige utgör underlag för statsbidrag för kurser förlagda utomlands,

endast deltagare folkbokförda i Sverige eller svenska medborgare utgör underlag för kurser på distans,

deltagare inte rapporteras för mer än heltid även om de vid folkhögskolan deltar i flera kurser under terminstid,

endast deltagare som påbörjat allmän kurs eller särskild kurs och fortfarande deltar den 15:e kursdagen räknas som deltagare.

Folkhögskolan ska ge deltagare förutsättningar att besvara Folkhögskoleenkäten som skickas av Folkhögskolornas serviceorganisation.

RIO avstyrker förslag om att deltagare som antas till allmän kurs på grundläggande nivå ska klara kursen inom maximalt två år, att endast deltagare folkbokförda i Sverige eller svenska medborgare utgör underlag för kurser på distans och att folkhögskolan ska ge deltagare förutsättningar att besvara Folkhögskoleenkäten.

Utbildning ska utgå från behov; erfarenhet och forskning visar att personer utan grundläggande skolgång, personer som upplevt svåra krigssituationer eller andra traumatiserande händelser samt många personer som levt i långvarigt flyktingskap kan behöva längre tid än andra för att uppnå nivån i grundskolans sista årskurs. Formella begränsningar i studietid drabbar alltid dem som har bräckligast förutsättningar att uppnå specifika studieresultat. Erfarenheter, exempelvis från Diskrimineringsombudsmannen,

visar också att den största skillnaden finns på grundnivån. De allra flesta studerande klarar en högre grad av måluppfyllelse på högre nivåer av studierna om de har fått rätt förutsättningar att klara grundnivån på ett tillfredsställande sätt.

Folkhögskolan ska vara en utbildningsform för alla och därmed finnas där utbildningsbehovet är som störst.

Vidare menar RIO att det är önskvärt att folkhögskolor deltar i Folkhögskoleenkäten men inte att det ska vara ett krav på givande av förutsättningar att besvara Folkhögskoleenkäten. Till exempel kan folkhögskolor med många deltagare med funktionsnedsättning ha svårt att avsätta de resurser som krävs för detta. Ett sådant villkor hör inte heller hemma under avsnitt om deltagare som utgör underlag för statsbidrag. Det kan tolkas som att deltagare som inte besvarar enkäten inte utgör underlag för statsbidrag. Dessutom finns det ingen anledning för Folkbildningsrådet att knyta statsbidragsvillkoren till en företeelse som tillhandahålls inom intresseorganisationernas ram, där organisationsmodellen bestäms av intresseorganisationerna RIO och OFI.

RIO bedömer att regler om att endast deltagare folkbokförda i Sverige eller svenska medborgare kan utgöra underlag för kurser på distans inte är förenligt med EU-rättens krav på icke-diskriminering av andra EU-medborgare. RIO ser även att förslaget försvårar folkhögskolors nordiska verksamhet som är omistlig för nordiskt kultursamarbete. Sverige har åtminstone två folkhögskolor som har Föreningen Norden som huvudman, skolor för vilka det nordiska utbytet är en del av kärnverksamheten. Det föreslagna regelverket strider uppenbart mot de åtaganden Sverige gjort i Helsingforsdeklarationen om att hålla utbildningar öppna för sökanden från de nordiska länderna.

4.1.2 Studeranderätt

Förordningen innehåller grundläggande krav för studeranderätt och tillvaratagande av deltagares rättigheter.

Folkhögskolan ska säkerställa att

det i all information framgår om verksamhet genomförs med statsbidrag eller inte,

det finns organiserade former för deltagarinflytande,

deltagarna ges information om rättigheter och skyldigheter i samband med antagning och kursstart.

RIO ser behov av förtydligande vad gäller *all information*; om detta gäller oberoende av om den är intern/extern, innehåll osv.

RIO ser behov av förtydligande även vad gäller sista punkten; "... information om *sina* rättigheter och skyldigheter...". Föreslagen skrivning kan tolkas som att deltagarna kan informeras om vilka rättig- och skyldigheter som helst.

4.1.3 Stödinsatser för deltagare

Folkhögskolan ska

upprätta en handlingsplan för förstärkta insatser avseende deltagare med funktionsnedsättning och deltagare med brister i svenska språket,

kartlägga och dokumentera deltagares behov av förstärkt pedagogiskt stöd,

informera berörda deltagare om deras rätt till stöd,

informera berörda deltagare om deras möjlighet att påverka planeringen av stödet,

rapportera uppgifter om deltagare med funktionsnedsättning och brister i svenska språket till Statistikmyndigheten SCB enligt Folkbildningsrådets instruktioner.

Handlingsplaner kan vara ett stöd för deltagare och folkhögskolor att forma stödet till enskilda eller grupper av deltagare. Handlingsplaner i sig är dock inte ett sätt stärka stödet till deltagarna utan ett sätt flytta fokus från verkliga insatser till dokumentation. Kraven riskerar att formalisera och ”skolifiera” folkbildningens uppdrag i linje med föreställningarna om effektivitet inom New Public Management (NPM), en styrform som är på väg att utmönstras ur offentlig verksamhet eftersom den inte svarar mot behovet av grundläggande kvalitet.

RIO vill dessutom framhålla att administration i form av upprättande av handlingsplaner, dokumentation och rapportering påverkar rörelsedrivna folkhögskolor i högre utsträckning än regionägda då de rörelsedrivna skolorna har lägre offentligt stöd för att leva upp till statsbidragsvillkoren.

4.1.4 Avgiftsfri undervisning

Av förordningen framgår att undervisningen ska vara avgiftsfri för deltagarna.

Folkhögskolan

ska göra obligatoriska avgifter kända innan deltagare antagits,

får inte lägga till nya eller höja obligatoriska avgifter under läsåret,

får ta ut avgifter från deltagare för kostnader som motsvarar kost och logi, studieresor, studerandeförsäkring, läromedel och förbrukningsmaterial; information om sådana avgifter ska tillhandahållas genom en specifikation.

RIO anser att det är otydligt att skriva “av förordningen framgår”. Hela förordningens namn bör anges vilket är en generell synpunkt.

4.2 Lärare och annan pedagogisk personal

Folkhögskolan ska säkerställa att

lärartätheten motsvarar lägst 2,0 årslärartjänster per 1 000 deltagarveckor rapporterad verksamhet på allmän kurs,

varje allmän kurs och särskild kurs har minst en ansvarig lärare som ingår i skolans pedagogiska arbetslag,

styrelse och personal beaktar att tystnadsplikt gäller i verksamheten avseende uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, när det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Kompetensutveckling av folkhögskolans personal är arbetsgivarens ansvar och får finansieras med statsbidrag, men utgör inte underlag för rapportering av statsbidrag.

RIO välkomnar förslag om borttagande av krav på lärartäthet på särskild kurs och anser att rådet bör överväga att göra detsamma även på allmän kurs. RIO anser att lärartäthetens koppling till kvalitet är mycket svag – en utökning av antalet utbildningsveckor blir per definition kvalitetssänkande medan en minskning blir kvalitetshöjande - men hänsyn ska tas till förstärkningsbidraget i en sådan bedömning.

Som en konsekvens av detta borde då krav på redovisning av lärartäthet på särskild kurs avskaffas. Att en allmänt hållen motivering som att FBR ska kunna följa utvecklingen är inte ett hållbart argument för att behålla en administrativ uppgift för skolorna.

RIO noterar att det inte är aktuellt att följa utvecklingen vad gäller personalens kompetensutveckling, där intresseorganisationerna ofta har påtalat att folkhögskolorna har mindre förutsättningar att ge sin personal fortlöpande fortbildning jämför med vad andra utbildningsformer har.

RIO ser behovet av en konsekvensutredning när det gäller skolors fördelning i kursutbudet mellan allmän och särskild kurs. De ekonomiska incitamenten för att bedriva särskild kurs – som kan kosta mer - ökar medan tröskeln blir högre för att bedriva allmän kurs, som kan kosta mindre att bedriva.

RIO avvisar återigen villkor om hur folkhögskolorna ska organisera sin verksamhet. Det ska vara upp till respektive skola att avgöra behovet av *pedagogiskt arbetslag* eller om en annan ordning bedöms lämplig.

4.3 Undervisningstid i folkhögskolans kurser

4.3.1 Undervisningstid för kurser på plats

Alla folkhögskolans kurser ska innehålla undervisningstid. För all undervisningstid gäller att kursens lärare ansvarar för att det sker ett aktivt lärande i samarbete i gruppen och mellan deltagarna. Lärandeprocesserna ska till stor del bestå av socialt samspel, samarbete, diskussion och reflektion. För en kurs som genomförs på heltid ska undervisningstiden vara minst 20 timmar per vecka. En deltidskurs ska ha en undervisningstid på 15 timmar (75 procent studietakt), 10 timmar (50 procent studietakt) eller 5 timmar (25 procent studietakt) per vecka. Minst hälften av den totala undervisningstiden ska utgöras av undervisning i sammanhållen grupp. Under denna tid ska hela gruppen träffas och arbeta under ledning av och i samarbete med skolans lärare. Oavsett kursens omfattning kan en kursdag aldrig tillgodoräknas mer än 8 timmars undervisningstid.

RIO avstyrker förslag om att använda begreppen *undervisningstid* och *sammanhållen grupp*. De föreslagna begreppen innebär en förskjutning från en öppen och praktisknära förståelse av utbildning och folkbildning till en snävare, mer skolifierad pedagogisk modell.

RIO saknar en definition av *sammanhållen grupp*. Remisshandlingarna indikerar att sammanhållen grupp är en och samma grupp. Det ska vara upp till respektive skola att hantera studiegrupper eller om annan ordning bedöms lämplig. RIO önskar ett regelverk som ger folkhögskolorna en stor frihet att organisera den pedagogiska verksamheten på ett sätt som de finner bäst.

För skolväsendet definieras begreppet undervisning i skollagen. Trots att det för skolväsendet finns en definition så uppstår där gränsdragningsproblematik kring vad som

ska anses ingå i garanterad undervisning, exempelvis om deltagande i nationella prov ska anses vara undervisning eller inte.

För folkhögskolans del, där det inte finns någon författningsreglerad definition av begreppet undervisning, blir den föreslagna regleringen öppen för tolkningar på ett sätt som kan riskera olika och godtyckliga bedömningar. Mot bakgrund av detta anser RIO att det blir problematiskt att använda begreppet undervisningstid.

4.3.2 Arbetsplatsförlagt lärande

Folkhögskolan ansvarar för planering, handledning och uppföljning så att det arbetsplatsförlagda lärandet integreras i kursens övriga delar. Allmän och särskild kurs får innehålla arbetsplatsförlagt lärande med tillgång till lärarresurs från folkhögskolan. Den arbetsplatsförlagda tiden får högst utgöra 20 procent av den totala kurstiden. En yrkeskurs ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande med tillgång till lärarresurs från folkhögskolan. Den arbetsplatsförlagda tiden ska utgöra minst 15 procent och högst 35 procent av den totala kurstiden.

RIO avstyrker förslag om att en yrkeskurs ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.

RIO har förståelse för rådets syfte att, enligt remisshandlingarna, öka deltagarnas möjligheter till etablering på arbetsmarknaden. Att begränsa möjligheterna till en yrkeskurs genom att införa ett skall-krav på arbetsplatsförlagt lärande och dessutom ange en minsta andel av kurstiden är dock inte det bästa sättet att öka deltagarnas möjligheter.

Folkhögskolorna ska själva kunna utforma yrkeskurser ofta utifrån lokala och regionala förutsättningar. Hur arbetsmarknaden ser ut skiljer sig åt över landet, till exempel vad gäller yrken och distansarbete. Arbetsplatsförlagt lärande kan vara ett värdefullt inslag i en yrkeskurs till vissa yrken men ett krav på detta i samtliga yrkeskurser speglar långt ifrån hur dagens – och troligen framtidens - arbetsmarknad ser ut och fungerar.

Det kan finnas en fördel med att använda ett annat begrepp än *arbetsplatsförlagt lärande* för att inte riskera en sammanblandning med sådant arbetsplatsförlagt lärande (APL) som finns inom gymnasieskolan. Det skulle därför kunna vara bra att i stället ange villkoren för *praktik* i folkhögskolan.

4.3.3 Kursplaner

Folkhögskolan ska för varje allmän och särskild kurs ta fram en kursplan som ska finnas tillgänglig när ansökan till kursen öppnar. I kursplanen ska kursens mål, innehåll och arbetssätt beskrivas.

RIO har inga synpunkter.

4.3.4 Studie- och etableringsplan

Folkhögskolan ska i samråd med varje deltagare på särskild kurs upprätta en studieplan, som ska innehålla individuella mål för personlig utveckling. Folkhögskolan ska i samråd med varje deltagare på allmän kurs upprätta en studie- och etableringsplan som anger omfattningskrav, behörigheter samt individuella mål för personlig utveckling.

RIO avstyrker förslag om upprättande av studieplan för varje deltagare på särskild kurs.

Att upprätta individuella studie- och etableringsplaner innebär en ökad administration vilket framför allt påverkar rörelsedrivna folkhögskolor. För att motverka detta avstyrker RIO förslag enligt ovan.

Som påpekats tidigare riskerar den typen av formaliserande krav att förskjuta fokus från utbildningens syften och kärna till administration och dokumentation. Ingen seriös studiesituation kan uppnå sina mål utan någon form av studie- och tidplaner – frågan gäller om det finns behov av skriftlig dokumentation eller inte.

RIO noterar att upprättande av studie- och etableringsplaner föreslås öka i omfattning från nu gällande studieplan för deltagare på allmän kurs till studieplan för deltagare på särskild kurs och studie- och etableringsplan för deltagare på allmän kurs.

Begreppet *etablering* används ofta för beskrivning av ställning på arbetsmarknaden. Här finns risk för begreppsförvirring, särskilt då en etableringsplan endast ska göras för deltagare på allmän kurs som framför allt innebär behörighet till vidare studier.

Det finns krav i skollagstiftningen på individuell studieplan i gymnasieskolan, som ska innehålla uppgifter om utbildningens mål och planerad omfattning av studierna. Det finns också krav i skollagen på individuella studieplaner för nyanlända i grundskolan.

RIO anser att det är angeläget att de individuella studieplaner som det finns krav på inom skolväsendet inte sammanblandas med folkhögskolans existerande studieplaner. Det är därför bra att använda begreppet studie- och etableringsplaner, så att begreppen skiljer sig åt.

4.3.5 Skolgemensamt arbete och lärande

Alla allmänna och särskilda kurser ska ingå i återkommande kursöverskridande samarbeten.

RIO utgår från att med *återkommande avses årliga*.

4.4 Utbildningar på distans

Distanskurser ska rapporteras som allmänna, särskilda eller korta kurser och följa nedan angivna villkor för respektive kursstyp samt villkor för distanskurser. Distanskurser får utgöra högst 50 procent av folkhögskolans verksamhet. Folkhögskolan ska inför varje distanskurs ta fram en kursplan som ska finnas tillgänglig när ansökan till kursen öppnar. I kursplanen ska kursens mål, innehåll och arbetssätt beskrivas. Alla distanskurser, allmänna och särskilda, ska ingå i återkommande kursöverskridande samarbeten.

RIO avstyrker förslag om att distanskurser får utgöra högst 50 procent av folkhögskolans verksamhet.

RIO ser behov av skilda villkor för utbildningar på distans för allmän, särskild respektive kort kurs. Detta då de skiljer sig åt och har olika målgrupper samt att de sökande har olika erfarenheter av tidigare studier. RIO begär även en konsekvensutredning av detta ingripande villkor. Att rådet i remisshandlingarna anger att för folkhögskolor i glesbygd kan villkoret innebära utmaningar är inte tillräckligt. Utbildningsformen folkhögskola är spridd över stora delar av landet och det är fortsatt angeläget för till exempel tillgänglighet och landets beredskap.

För en folkhögskola i glesbygd med långa avstånd och en begränsad befolkningssmängd i ett potentiellt upptagningsområde som präglas av låg arbetslöshet skulle föreslagna villkor

kunna innebära en omedelbar halvering av skolans verksamhet och i nästa skede ett hot mot skolans existens. Det behövs en flexibilitet i bedömningen när det gäller om en kurs ska definieras som distanskurs eller ej, alternativt krav på mindre andel studier på plats. Skolor i glesbygd kan ha, utifrån sina förutsättningar enligt ovan, försökt utforma kurser där deltagarna träffas några veckor på plats per termin utan att denna kurs i sin helhet ska definieras som kurs på distans. Trösklarna är höga för att få medelålders att flytta till ett internat på en skola i glesbygd - möjligheter till livslångt lärande förutsätter i vissa fall distansstudier.

Behovet av utbildning på distans är stort. Detta för att kunna nå fler deltagare i enlighet med statens andra syfte med stödet till folkbildningen; göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation. Föreslagen reglering begränsar den möjligheten.

RIO föreslår att kravet om 50 procent utgår och att den ändring om studier på distans som trädde i kraft från årsskiftet utvärderas efter några år. Därefter kan ställning tas till utformningen av reglering av studier på distans. Att begränsa och förenkla beskrivningen av studier på folkhögskola till antingen på plats-studier eller distans riskerar begränsa flexibla och deltagarstyrda arbetssätt.

Vidare ser RIO behov av ett förtydligande vad gäller *återkommande*. Förtydligandet avser ett angivet tidsintervall av karaktären *årliga*. Vidare att det är respektive skola som avgör former för och omfattning av sådana samarbeten samt hur dessa ska definieras. Alternativt kan sista meningen strykas då den omfattas av 4.3.5. Sista meningen är inte heller korrekt, den anger alla distanskurser men i bisatsen som följer utelämnas korta kurser.

4.4.1 Distanskursers omfattning och upplägg av studietid

Alla distanskurser ska innehålla undervisningstid. För all undervisningstid gäller att kursens lärare ansvarar för att det sker ett aktivt lärande i samarbete i gruppen och mellan deltagarna. Lärandeprocesserna ska till stor del bestå av socialt samspel, samarbete, diskussion och reflektion. Minst hälften av den totala undervisningstiden ska utgöras av undervisning i sammanhållen grupp. Under denna tid ska hela gruppen träffas på plats eller digitalt och arbeta under ledning av och i samarbete med skolans lärare. För en kurs på heltid är undervisningstiden minst 20 timmar per vecka i genomsnitt. En deltidskurs har en undervisningstid på 15 timmar (75 procent studietakt), 10 timmar (50 procent studietakt) eller 5 timmar (25 procent studietakt) per vecka i genomsnitt. Undervisningstiden är ett genomsnitt som kan beräknas för en period upp till en termin. Oavsett kursens omfattning kan en kursdag aldrig tillgodoräknas mer än 8 timmars undervisningstid. För att skapa kontinuitet i distanskurser ska deltagarna träffas under ledning av lärare minst en gång per vecka. I kurser på heltid (100 procent studietakt) ska gruppen träffas minst 4 timmar per vecka. I kurser på deltid ska gruppen träffas minst 3 timmar per vecka (75 procent studietakt) eller 2 timmar per vecka (50 procent studietakt). I distanskurser med en studietakt på 25 procent ska gruppen träffas antingen 1 timme per vecka eller 2 timmar varannan vecka.

RIO avstyrker förslaget i sin helhet.

RIO menar att nya villkor för distanskurser och det som beskrivs ovan är fjärrundervisning och inte distansstudier. Potentiella deltagare som vill studera på distans på folkhögskola kan då välja att avstå utbildningsformen – eller till och med avbryta redan påbörjade studier – för att det är just distansstudier de efterfrågar, inte fjärrundervisning.

Det är grundläggande och angeläget för utbildningsformen och skolorna att rådet behärskar terminologin och utformar villkor korrekt. Den föreslagna regleringen riskerar begränsa flexibla och deltagarstyrda arbetssätt. Folkhögskolan bör kunna erbjuda på plats-studier, fjärrundervisning, distansutbildningar och olika former av hybridlösningar. Regelverket bör bidra till att stimulera till den här breda mångfalden - inte tvärtom.

RIO saknar en definition av *sammanhållen grupp*. Remisshandlingarna indikerar att sammanhållen grupp är en och samma grupp.

RIO avvisar villkor om hur folkhögskolorna ska organisera sin verksamhet. Det ska vara upp till respektive skola att hantera studiegrupper eller om annan ordning bedöms lämplig.

RIO ser med oro på att föreslagna villkor om striktare reglering kring sammanhållen grupp och tvingande tidsintervaller för gemensamma kurstillfällen kan innebära att vissa distanskurser i nära samarbete med huvudman som sedan många år utgör väl fungerande folkhögskolekurser riskerar att försvinna.

4.5 Samverkan

Folkhögskolan är ansvarig för folkhögskolekurser som bedrivs i samverkan med annan part. När flera parter samarbetar om verksamheten har folkhögskolan ansvar för att kursen genomförs i enlighet med statsbidragsvillkoren. Enligt förordningen ska mottagare av statsbidrag årligen lämna en särskild redovisning om samverkansparter.

För samverkan gäller att

endast den folkhögskola som är anordnare av en kurs kan rapportera deltagare som underlag för statsbidrag,

rapporteringen ska ange i vilken kommun kursen anordnats och om den anordnats i samverkan med annan part,

samverkanskurser kan ha koppling till folkhögskolans medlemsorganisationer och, i vissa fall, rikta sig till medlemmar.

Om ersättning utgår ska folkhögskolan ersätta samverkansparten utifrån faktiska kostnader. Folkhögskolan får inte schablonmässigt förmedla bidrag till samverkande part.

Att i villkor ange att samverkanskurser *kan* ha koppling till medlemsorganisationer och ibland rikta sig till medlemmar gör att denna skrivning kan utgå. Det är då inget villkor.

4.6 Allmän kurs

I förordningen framgår ramarna för allmän kurs, bland annat gällande målgrupp och andel av folkhögskolans verksamhet.

Allmän kurs ska

omfatta minst 35 veckors heltidsstudier eller motsvarande omfattning vid deltid,

på gymnasienivå, under minst halva kurstiden, innehålla minst fyra behörighetsgivande ämnen som tillsammans ger en bred allmän inriktning och som skiljer sig från kursens profilinriktning,

på grundskolenivå, under minst halva kurstiden, innehålla en bredd av ämnen som förbereder för studier på gymnasienivå och som skiljer sig från en profilinriktning,

benämns allmän kurs i all information.

Deltagare som antagits till allmän kurs och som genom individuella val fått ett kursinnehåll som motsvarar villkoren för särskild kurs, ska i stället rapporteras på särskild kurs. För allmän kurs på grundskolenivå respektive gymnasienivå ska folkhögskolan ta fram resultat av lärande för SeQF nivå 2 och 4. Deltagare ska involveras i en årlig utvärdering av läranderesultaten.

RIO anser att det är bättre att ange förbereder för studier på “gymnasial nivå” än “gymnasienivå”, eftersom de studierna kan bedrivas vid folkhögskola eller komvux, dvs. inte bara inom gymnasieskolan.

4.6.1 Intyg om allmän kurs

Folkhögskolan ska för deltagare på allmän kurs på grundskolenivå

årligen dokumentera kunskaper i ämnen motsvarande kursplaner för årskurs nio i grundskolan eller grundläggande kommunal vuxenutbildning,

på deltagarens begäran eller när deltagaren varaktigt lämnar skolan, utfärda Intyg om kunskaper inhämtade på folkhögskola motsvarande grundskolenivån,

efter genomförd kurs utfärda Intyg om godkänt resultat från allmän kurs på folkhögskola, SeQF/EQF nivå 2, för deltagare som bedömts kunna tillgodogöra sig studier på gymnasienivå,

utfärda folkhögskolans eget kursintyg för deltagare som varaktigt lämnar skolan,

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och satta studieomdömen i minst 50 år.

Folkhögskolan ska för deltagare på allmän kurs på gymnasienivå

årligen dokumentera uppnådda behörigheter i behörighetsgivande ämnen,

årligen dokumentera uppnådd tid i omfattningskravet,

utfärda Behörighetsintyg allmän kurs, om behörigheter till högskolerespektive yrkeshögskolestudier, till deltagare som varaktigt lämnar skolan,

utfärda Behörighetsintyg särskild kurs, om uppnådda behörigheter, till deltagare som begär ut intyg under pågående kurs,

efter genomförd kurs utfärda Intyg om godkänt resultat från allmän kurs på folkhögskola, SeQF/EQF nivå 4, till deltagare som uppnått de krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier och yrkeshögskolestudier,

utfärda folkhögskolans eget kursintyg när deltagare varaktigt lämnar skolan,

rapportera samtliga utfärdade behörighetsintyg till betygsdatabasen Beda enligt Universitets- och högskolerådets rutiner,

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och satta studieomdömen i minst 50 år.

RIO påtalar att villkoren anger “årskurs 9 i grundskolan” men att denna del kommer behövas ses över när grundskolan blir tioårig 2028.

4.6.2 Studieomdömen

Folkhögskolan ska

varje år sätta studieomdöme för samtliga deltagare som fullgjort ett år på allmän kurs på gymnasienivå,

under läsåret informera deltagare om de grunder som tillämpas vid omdömessättning,

säkerställa att ingen deltagare omdömessätts av färre än tre lärare,

utarbete och skriftligt beskriva formerna för hur processen att sätta studieomdöme går till.

Beskrivningen ska finnas tillgänglig för skolans deltagare,

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och sätta studieomdömen i minst 50 år.

En deltagare kan vända sig till rektor och därefter till folkhögskolans styrelse och begära en omprövning av omdömessättningen.

RIO saknar en hänvisning till nu gällande villkor för studieomdömen som RIO föreslår ska fortsätta gälla.

RIO ser behov av ett förtydligande vad gäller omprövning. Förtydligandet avser en angiven tidsgräns för omprövning. Alternativt att en sådan tidsgräns kan regleras av respektive skola.

4.7 Särskild kurs

Särskild kurs ska omfatta minst 15 kursdagar. Deltagare som antagits till särskild kurs, som genom individuella val fått ett kursinnehåll som motsvarar villkoren för allmän kurs, ska i stället rapporteras på allmän kurs.

RIO har inga synpunkter.

4.7.1 Intyg om särskild kurs

Folkhögskolan ska för deltagare i särskild kurs på gymnasienivå

utfärda Behörighetsintyg särskild kurs, när deltagaren varaktigt lämnar skolan och har uppnått motsvarande lägst godkänd nivå i något behörighetsgivande ämne,

utfärda folkhögskolans eget kursintyg när deltagaren varaktigt lämnar skolan efter fullgjord kurs,

rapportera samtliga utfärdade behörighetsintyg till betygsdatabasen Beda enligt Universitets- och högskolerådets rutiner,

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och sätta studieomdömen i minst 50 år.

RIO har inga synpunkter.

4.8 Allmänna och särskilda yrkeskurser

Yrkeskurser ska rapporteras som allmänna eller särskilda yrkeskurser och följa ovan angivna villkor för respektive kursstyp samt villkor för yrkeskurser. Folkhögskolan får genomföra yrkeskurser på grundläggande nivå i lokalt eller regionalt samarbete. Folkhögskolan ska genom kontakter och samarbete med bransch, myndigheter, kommun och region försäkra sig om att deltagarna uppnår kompetens som är behövlig för yrkesrollen. Folkhögskolan ska för yrkeskurser

på gymnasial nivå ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning. Folkhögskolan ska för yrkeskurser på eftergymnasial nivå ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom yrkeshögskola eller högskola.

RIO avstyrker förslaget i sin helhet. Utöver nedan angivna skäl omfattades inte förslaget av förankringsprocessen.

RIO har förståelse för FBRs syfte att, enligt remisshandlingarna, öka deltagarnas möjligheter till etablering på arbetsmarknaden. I processen för framtagande av förslag till statsbidragsvillkor framkom det att bakgrunden till en reglering av yrkeskurser är bedömda större förutsättningar för finansiering.

RIO kan konstatera att deltagarnas möjligheter till etablering på arbetsmarknaden efter avslutad yrkesinriktad särskild kurs på folkhögskola är mycket goda. Av FBRs *Vägen vidare – vad händer med deltagarna efter folkhögskolan?* framgår att ett år efter avslutad kurs är 50 procent av deltagarna etablerade och efter tre år har andelen ökat till 58 procent. Det är en mycket högre andel än till exempel för deltagare i längre arbetsmarknadsutbildningar eller EFS-finansierade arbetsmarknadsprojekt. Yrkesinriktad särskild kurs fungerar alltså generellt väl för kompetensförsörjningen där en stor grupp går direkt till arbetsmarknaden.

Folkhögskolan är en egen utbildningsform som ofta går före och tidigt ser individens och samhällets behov. Många av folkhögskolans yrkesinriktade särskilda kurser har skapats av skolorna och motsvarande utbildningar finns inte på andra håll.

Att då villkora yrkeskurser med att de ska vara föremål för andra aktörers bedömning och relateras till gymnasieskola, komvux, yrkeshögskola eller högskola är att begränsa folkhögskolans möjligheter till att vara en ibland unik del av lösningen på kompetensförsörjningen. Till exempel att folkhögskolan för yrkeskurser på eftergymnasial nivå ska ställa krav på resultat av lärande som motsvarar de krav som ställs på motsvarande utbildning inom yrkeshögskola då utbildningar inom yrkeshögskolan visat sig vara av låg kvalitet av karaktären självstudier med mycket liten lärarledd undervisning vore olyckligt.

Ett sätt är bland annat att framhålla folkhögskolan som en efterfrågad utbildningsform för dem som vill fördjupa sina kunskaper inom kultursektorn. Här ryms de spetsutbildningar i musik, dramatik, skådespeleri mm som skolor erbjuder. Arbetsgivare- och branschorganisationen Svensk Scenkonst påtalar kontinuerligt att folkhögskolans yrkesinriktade estetiska kurser är oundgängliga för kompetensförsörjningen inom konstnärliga yrken och tillgången till studenter på konstnärliga högskolor.

Ett annat sätt är att kommunicera hur framgångsrik folkhögskolan är med att få människor i vidare studier och arbete, till exempel genom ovan nämnda rapport. Utbildningsformen och dess särart med snabb förmåga till omställning gynnas inte, snarare hotas den, av att försöka efterlikna eller relatera till det övriga utbildningssystemet.

4.8.1 Intyg om yrkeskurser

Folkhögskolan ska för deltagare på yrkeskurser på grundläggande nivå

utfärda intyg till deltagare som varaktigt lämnar skolan, där omfattning och innehåll i utbildningen framgår samt i vilka delar den studerande har uppnått kunskaper som motsvarar minst godkänd nivå i de ämnen som studerats,

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och satta studieomdömen i minst 50 år.

Folkhögskolan ska för deltagare på yrkesutbildning på gymnasial nivå

årligen dokumentera uppnådda behörigheter i enskilda ämnen och på begäran utfärda dessa, utfärda Behörighetsintyg särskild kurs till deltagare som varaktigt lämnar skolan och har uppnått motsvarande lägst nivå i något behörighetsgivande ämne,

utfärda folkhögskolans eget kursintyg till deltagare som varaktigt lämnar skolan,

rapportera samtliga utfärdade behörighetsintyg till betygsdatabasen Beda enligt Universitets- och högskolerådets rutiner och

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och satta studieomdömen i minst 50 år.

Folkhögskolan ska för deltagare på yrkesutbildning på eftergymnasial nivå

utfärda intyg till deltagare som varaktigt lämnar skolan, där omfattning och innehåll i utbildningen framgår samt i vilka delar den studerande har uppnått kunskaper som motsvarar minst godkänd nivå i eftergymnasiala ämnen,

utfärda folkhögskolans eget kursintyg till deltagare som varaktigt lämnar skolan och

följa arkivlagens (1990:782) intentioner avseende arkivvård och bevara intyg, behörigheter och satta studieomdömen i minst 50 år.

RIO avstyrker förslaget i sin helhet som en konsekvens av RIOs synpunkter på avsnitt 4.8.

4.9 Undersköterskeutbildning på folkhögskola

I förordningen anges ramarna för folkhögskolans undersköterskeutbildning.

Undersköterskeutbildning ska rapporteras som allmän eller särskild kurs och följa ovan angivna villkor för respektive kursstyp samt villkor för undersköterskeutbildning.

Undersköterskeutbildning ska

kunna leda till arbete som undersköterska med rätt att använda den skyddade yrkestiteln,

omfatta minst 1,5 läsår eller tre terminer om sammanlagt minst 52 veckors heltidsstudier eller motsvarande omfattning vid deltid,

ha ett innehåll som minst motsvarar det av Skolverket fastställda nationella yrkespaketet med kurser från vård- och omsorgsprogrammet,

benämnas undersköterskeutbildning i all information.

RIO ställer sig frågande till varför undersköterskeutbildning ska kunna rapporteras som allmän kurs.

4.9.1 Intyg om undersköterskeutbildning

Folkhögskolan ska för deltagare på undersköterskeutbildning

årligen dokumentera uppnådda behörigheter i enskilda ämnen och på begäran utförda dessa, som varaktigt lämnar skolan och har uppnått motsvarande lägst nivå i något behörighetsgivande ämne, utfärda Behörighetsintyg undersköterskeutbildning

som varaktigt lämnar skolan utfärda folkhögskolans eget kursintyg,

rapportera samtliga utfärdade behörighetsintyg till betygsdatabasen Beda enligt Universitets- och högskolerådets rutiner och

följa intentionerna avseende arkivvård i arkivlagen (1990: 782) och bevara intyg, behörigheter och sätta studieomdömen i minst 50 år.

RIO har inga synpunkter.

4.10 Korta kurser

En kort kurs ska omfatta minst en dag och högst 14 dagar samt ha minst fem deltagare.

RIO har inga synpunkter.

4.11 Kulturprogram

Kulturprogram ska

vara öppna arrangemang med minst tio deltagare förutom folkhögskolans deltagare och anställda,

omfatta minst 60 minuter,

motsvara två deltagarveckor och

omfatta maximalt 200 deltagarveckor per folkhögskola och år.

RIO ser behov av förtydligande vad gäller första punkten; "... förutom *deltagare på folkhögskolan*...". Förslagen skrivning kan tolkas som att samtliga deltagare och anställda ska delta.

5 Fördelning av statsbidrag

5.1 System för fördelning av statsbidrag

Enligt förordningen beslutar Folkbildningsrådet vilka som ska få statsbidrag och fördelar tillgängliga medel.

Statsbidraget fördelas i form av

organisationsbidrag,

verksamhetsbidrag, inklusive allmänt och särskilt förstärkningsbidrag, och

utvecklingsbidrag.

Statsbidraget fördelas framåtsyttande i treårsperioder. Under pågående period genomförs avstämmningar i dialog mellan Folkbildningsrådet och folkhögskolan, vilket kan leda till justeringar av statsbidraget. Fördelning av verksamhetsbidrag baseras huvudsakligen på uppnådd volym under tidigare verksamhetsår. Inför varje ny treårsperiod gör Folkbildningsrådet en samlad

bedömning av folkhögskolans verksamhet i relation till tidigare tilldelning. Under treårsperioden kan kompletterande ansökningar om särskilt förstärkningsbidrag göras. Utvecklingsbidrag kan utlysas och fördelas under pågående treårsperiod och löpa över andra perioder. Inför varje ny period kan också en omfördelning ske mellan bidragstyper.

Meningarna ”Under pågående period genomförs avstämningar i dialog mellan Folkbildningsrådet och folkhögskolan, vilket kan leda till justeringar av statsbidraget. Fördelning av verksamhetsbidrag baseras huvudsakligen på uppnådd volym under tidigare verksamhetsår.”, **kan medföra att den utlovade treårsperioden, vilken välkomnats av många folkhögskolor, i praktiken kokar ner till ettåriga planer och överväganden om täta rapporteringar med Folkbildningsrådet kan innebära förändringar under innevarande treårsperiod.**

Treårsperioder kan innebära att etablerade skolor vågar pröva nya inslag i kursutbudet. Men också att möjligheterna för små skolor att växa begränsas. RIO anser att en konsekvensutredning borde genomförts. Folkhögskolor som har ingångsvärden under 5000 d.v./år (totalt färre än 15 000 dv för tre årsperioden) och ökar sin verksamhet under ett år ska kunna ersättas upp till 5 000 d.v. i samband med den årliga slutregleringen.

Den föreslagna modellen med treårsperioder hanterar inte förändringar av den sammanlagda volymen för folkhögskoleverksamhet. Erfarenheten från 1990-talet och framåt visar att antalet utbildningsplatser både ökat och minskat. RIO anser att en konsekvensutredning borde genomförts.

RIO menar att villkoren ska utformas så konkret och tydligt som möjligt med mycket begränsat utrymme för behov av rådets *samlade bedömningar*. Beslut och bedömningar ska kunna sakligt motiveras av rådet och förstås av folkhögskolorna och andra aktörer.

Kvalitet ska inte vara bidragsgrundande utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås.

5.2 Organisationsbidrag

Organisationsbidraget syftar till att täcka folkhögskolans kostnader för de grundläggande funktioner som krävs för att skolan ska kunna verka som utbildningsanordnare enligt Folkbildningsrådets villkor. Bidraget kan användas till exempelvis personalkostnader för rektor, ekonom, administratör, kurator, studie- och yrkesvägledare och annan personal som är nödvändig för skolans grundläggande funktioner. Alla folkhögskolor tilldelas ett lika stort organisationsbidrag oavsett verksamhetens omfattning.

RIO har inga synpunkter.

5.3 Utvecklingsbidrag

Utvecklingsbidraget syftar till att stärka folkhögskolans kvalitet, bygga organisatorisk kapacitet samt utveckla nya arbetssätt och metoder inom kursverksamheten. Bidraget kan användas för tillfälligt utökad verksamhet, verksamhet i projektform, för att utveckla organisationens strukturer samt för innovation. Folkbildningsrådet utlyser utvecklingsbidrag i den mån det finns tillgängliga medel. Verksamhet som finansieras av bidraget kan i vissa fall ligga till grund för framtida permanent verksamhet.

Kvalitet i folkhögskolan är mångfacetterad. Ett centralt kvalitetsbegrepp som omfattar all utbildning kan aldrig fånga hela den breda verksamhet som bedrivs vid landets 150 folkhögskolor och som skiljer sig från folkhögskola till folkhögskola. Folkhögskolan har i

150 år bidragit till att ge utbildning men också att stärka civilsamhället, utveckla föreningsdemokrati, stärka regional demokrati och skapa sammanhållning. Detta görs på olika sätt på olika folkhögskolor och med olika huvudmän. Ett samlat och enhetligt kvalitetsbegrepp som är lika för alla riskerar att likrikta folkhögskolans verksamhet på ett sätt som motverkar folkbildningen syften och äventyrar mångfalden i självförvaltningsmodellen.

Kvalitet ska inte vara bidragsgrundande utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås.

RIO vill framhålla rörelsedrivna folkhögskolors - särskilt de mindre - förutsättningar för administration jämfört med regionägda skolor. Av remisshandlingarna framgår att folkhögskolorna behöver lämna välutvecklade ansökningar vilket risker att i praktiken utestänga mindre och nyetablerade skolor.

5.4 Verksamhetsbidrag

Verksamhetsbidraget är det huvudsakliga ekonomiska stödet för folkhögskolornas kursverksamhet. Bidraget syftar till att möjliggöra planering, genomförande och utveckling av folkhögskolans kurser i enlighet med statens syften med stödet till folkbildningen. Bidraget fördelas framåtsyftande i form av årsplatser för en treårsperiod. Folkhögskolan ska uppnå det sammanlagda antalet årsplatser under treårsperioden. Folkbildningsrådet stämmer årligen av genomförd volym med folkhögskolan och avvikelser kan leda till att volymen justeras under perioden. En schabloniserad kompensation utgår till rörelsedrivna folkhögskolor till följd av skilda regler för offentliga och privata aktörer gällande mervärdesskatt. Ersättningen baseras på folkhögskolans verksamhetsvolym.

Av remisshandlingarna framgår att tidigare överenskommen momskompensation till rörelsedrivna skolor kvarstår.

FBR beslutade i december 2020 om införande av momskompensation till rörelsefolkhögskolorna med 100 kr/deltagarvecka för verksamhet upp till ingångsvärdet. Modellen infördes stegvis och var fullt ut genomförd 2023. Momskompensationen beräknas alltså på verksamhetsbidraget och ska ta hänsyn till verksamhetens volym. Genom rådets fördelning av olika delar av statsbidraget har momskompensationens andel sjunkit vilket inte är i enlighet med överenskommelsen som skedde mellan intresseorganisationerna och FBR inför införandet.

Vi förutsätter att momskompensationen åtminstone återställs till nivån 2023 som andel av det totala statsbidraget fr o m 2027. Mot bakgrund av de rörelsedrivna folkhögskolornas ekonomiska situation – utbildningsformen är tydligt underfinansierad - är det rimligt med en nivå på momskompensationen om 6 procent i likhet med skolpengen. Detta som ett sätt att minska skillnaderna mellan skolor med olika huvudmän.

5.4.1 Allmänt förstärkningsbidrag

Syftet med bidraget är att göra folkhögskolestudier på allmänna kurser tillgängliga och likvärdiga för deltagare med funktionsnedsättning och för deltagare med brister i svenska språket. Förstärkningsbidraget avser kostnader för pedagogiska insatser inom allmänna kurser för deltagare med funktionsnedsättning och

deltagare med brister i svenska språket.

Bidraget fördelas per årsplats på folkhögskolans allmänna kurser. Vid fördelning beaktar Folkbildningsrådet andelen allmänna kurser i relation till skolans totala verksamhet. Folkhögskolan ska, utöver vad som anges för deltagare i behov av stöd (se 4.1.3) årligen följa upp och redovisa användningen av bidraget.

RIO har inga synpunkter.

5.4.2 Särskilt förstärkningsbidrag

Syftet med bidraget är att göra folkhögskolestudier tillgängliga och likvärdiga för deltagare med omfattande och varaktig funktionsnedsättning enligt den definition som anges i 1 § i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och för deltagare med brister i svenska språket. Ansökan görs av folkhögskolan och prövas av Folkbildningsrådet.

Bidraget avser kostnader för lärare eller annan pedagogisk personal för

kurser riktade till deltagare med omfattande och varaktig funktionsnedsättning,

deltagare med omfattande och varaktig funktionsnedsättning, spridda på olika allmänna och särskilda kurser, om antalet deltagare uppgår till minst fem,

yrkeskurser inom särskild kurs för deltagare med brister i svenska språket.

Folkhögskolan ska, utöver vad som anges för deltagare i behov av stöd (se 4.1.3) årligen följa upp och redovisa användningen av bidraget.

RIO har inga synpunkter.

6 Redovisning av statsbidrag

Den folkhögskoleverksamhet som bedrivs med stöd av statsbidrag ska särredovisas ekonomiskt, organisatoriskt och verksamhetsmässigt från eventuell annan verksamhet som organisationen bedriver. Om en organisation har flera folkhögskolor ska även dessa särredovisas.

Följande områden ska årligen redovisas till Folkbildningsrådet:

deltagarstatistik och resultat från Folkhögskoleenkäten

verksamhetsstatistik

ekonomi

verksamhetens mål och uppföljning av dessa

systematiskt kvalitetsarbete och egen kontroll

lärartäthet på allmän och särskild kurs.

Följande dokumentation ska lämnas årligen till Folkbildningsrådet:

årsredovisning

årsmötesprotokoll (i förekommande fall)

revisionsberättelse eller revisorsrapport.

Folkbildningsrådet meddelar årligen vilka områden och uppgifter som ska ingå i redovisningen samt datum för rapportering eller insamling.

RIO avstyrker förslag om att resultat från Folkhögskoleenkäten och lärartäthet på särskild kurs ska årligen redovisas till Folkbildningsrådet.

RIO anser att det är önskvärt att folkhögskolor deltar i Folkhögskoleenkäten men inte att det ska vara ett krav på deltagande. Till exempel kan folkhögskolor med många deltagare med funktionsnedsättning ha svårt att avsätta de resurser som krävs för detta.

Som en konsekvens av att ta bort krav på lärartäthet för särskild kurs borde krav på redovisning av lärartäthet på särskild kurs avskaffas. Att en allmänt hållen motivering som att rådet ska kunna följa utvecklingen är inte ett hållbart argument för att behålla en administrativ uppgift för skolorna.

Rörelsedrivna folkhögskolor, och särskilt de mindre rörelsedrivna folkhögskolorna, har sämre förutsättningar att ägna sig åt administration än regionägda skolor. Detta då regionägda folkhögskolor har tillgång till en förvaltning för administrativa arbetsuppgifter. En faktor som då underlättar rörelsedrivna folkhögskolors administration är förutsägbarhet.

Att rådet ska meddela årligen vilka områden och uppgifter som ska redovisas och datum för detta underlättar inte rörelsefolkhögskolornas förutsättningar för administration. Snarare tvärtom. Av remisshandlingarna framgår att möjlighet då skapas för FBR att anpassa uppföljningen. RIO menar att fokus ska vara folkhögskolornas förutsättningar, inte vilka möjligheter som ges för rådet att anpassa uppföljningen.

Utöver förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskolor ingår Fördelning av statsbidrag 2027–2029 i remissen.

Vilka ingångsvärden som planeras användas när det nya fördelningssystemet träder i kraft och därmed hur statsbidragen fördelas 2027 till 2029 beskrivs. Statsbidragen fördelas framåtsyftande för treårsperioder i stället för ett år i taget. Detta ger folkhögskolorna större framförhållning och frihet i planering. Ekonomi och verksamhet kan överblickas under en längre period. Det nya systemet innehåller tre bidragstyper; organisationsbidrag, verksamhetsbidrag inklusive förstärkningsbidrag samt utvecklingsbidrag.

Treårsperioder kan innebära att etablerade skolor vågar pröva nya inslag i kursutbudet. Men också att möjligheterna för små skolor att växa begränsas. RIO anser att en konsekvensutredning borde genomförts.

Organisationsbidrag 2027–2029

Bidraget fördelas som tidigare lika till alla folkhögskolor. 2026 och 2027 höjs organisationsbidraget sedan Folkbildningsrådets styrelse beslutat att fördela resurserna som efterlämnats av Albins och Markaryds folkhögskolor dit. Ytterligare höjning av organisationsbidraget planeras för närvarande inte ske under perioden 2027 till 2029. Folkbildningsrådet har i förslag till nya villkor förtydligat vissa organisatoriska krav och kan i mån av tillgängliga medel på sikt ytterligare höja organisationsbidraget.

RIO har inga synpunkter.

Verksamhetsbidrag 2027—2029

Verksamhetsbidraget fördelas som idag utifrån upparbetad (befintlig) volym uttryckt i årsplatser där en årsplats motsvarar 35 veckors studier. Verksamhet genomförd 2026 slutregleras enligt nuvarande villkor för exempelvis över- respektive underproduktion i mars 2027. Tilldelning för den första treårsperioden sker med ett preliminärt beslut om fördelning för första kvartalet 2027, utifrån tilldelad verksamhetsvolym 2026. Efter slutreglering fastställs nya ingångsvärden uttryckt i årsplatser för 2027, 2028 och 2029. En folkhögskola med 180 årsplatser tilldelas 540 årsplatser eller 18 900 deltagarveckor för de tre åren. Om antal genomförda årsplatser avviker stort från förväntad årlig verksamhet kan tilldelningen minska under innevarande treårsperiod. Om en skola inte genomfört alla tilldelade årsplatser under de tre åren kommer ingångsvärdet till kommande treårsperiod minska. Medel för årsplatser som inte genomförts under aktuell treårsperiod ska återbetalas.

RIO har inga synpunkter utöver tidigare lämnade.

Förstärkningsbidrag

Det sammanlagda förstärkningsbidraget planeras fortsatt ligga på åtta procent av ordinarie statsbidrag vilket är samma nivå som i nuvarande villkor. Det allmänna förstärkningsbidraget uppgår till ungefär 6 procent och det särskilda till ungefär två procent.

Det allmänna förstärkningsbidraget fördelas per deltagarvecka till allmän kurs. En enskild folkhögskola tilldelas allmänt förstärkningsbidrag för en maximal andel på 60 procent av den egna folkhögskolans totala verksamhet. Ingångsvärdet för folkhögskolans allmänna förstärkningsbidrag kommer att beräknas som ett genomsnitt på genomförd allmän kurs under 2025 och 2026. Det fastställda ingångsvärdet förändras inte under treårsperioden. Nytt ingångsvärde till nästa treårsperiod fastställs utifrån ett snitt av genomförd verksamhet 2027 till 2029. Folkbildningsrådet kommer att följa utvecklingen av allmän kurs och gränsen för hur stor del av den egna allmänna kursen som berättigar till allmänt förstärkningsbidrag kan komma att förändras utifrån hur verksamhetsvolymen för allmän kurs utvecklas nationellt.

Det särskilda förstärkningsbidraget riktar sig till deltagare med omfattande och varaktig funktionsnedsättning enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt till deltagare med brister i svenska språket som studerar på yrkeskurser. Det särskilda förstärkningsbidraget är sökbart efter utlysning. Utlysning sker på hösten. Den första ansökningsperioden är öppen mellan 26 november 2025 och 31 januari 2026. Ansökan kommer att öppna årligen för kompletterande ansökningar till deltagare på långa kurser samt till korta kurser som ska genomföras kommande kalenderår.

Särskilt förstärkningsbidrag till deltagare på yrkeskurser med brister i svenska språket ersätts med en summa per deltagarvecka och fördelas preliminärt efter ansökan från respektive skola i november 2026. Föresättningsvis blir skolans beviljade medel relaterade till föregående års slutreglering och möjlighet erbjuds att ansöka om medel för ny verksamhet. Redovisningen av deltagare på yrkeskurser med brister i svenska språket tas från deltagarstatistiken (SchoolSoft) i samband med slutreglering. Det särskilda förstärkningsbidragets användning redovisas med en rapport av utökade pedagogiska tjänster per skola. Medel som inte använts återbetalas.

Insamling av statistik gällande funktionsnedsättning. I de nya villkoren föreslås det bli obligatoriskt att lämna uppgifter till SCB om deltagare med funktionsnedsättning och rapportering av deltagarna kopplas till utbetalningen av förstärkningsbidrag. I rapporteringen ska skolan ange vilka deltagare som skolan bedömer har en funktionsnedsättning, respektive vilka deltagare som ligger till grund för det särskilda förstärkningsbidraget.

RIO har inga synpunkter.

Utvecklingsbidrag

Utvecklingsbidraget finansieras via ofördelade medel och fördelas efter kriterier i respektive utlysning. Under den första fördelningsperioden kommer huvuddelen av ofördelade medel att användas till kompensation för minskad ersättning i förstärkningsbidrag (se nedan). Det innebär också att det sannolikt finns mycket begränsade möjligheter att starta nya försöksverksamheter under 2027, 2028 och 2029. Utöver ofördelade medel kan andra resurser komma att tillföras utvecklingsbidraget. Det kan röra sig om satsningar i form av nya statsbidrag eller andra resurser som av olika skäl inte har fördelats.

RIO avstyrker förslag om att utvecklingsbidraget fördelas efter kriterier, utifrån beskrivningarna av kvaliteter.

Kvalitet ska inte vara bidragsgrundande utan det är den samlade folkhögskoleverksamheten som gör att statens syften med statsbidraget uppnås. Här anges nu *kriterier* som grund för fördelning. RIO tolkar detta som att FBR ska ta fram kriterier utifrån beskrivningarna av kvaliteter vid en utlysning. Det framgår inte av föreslagna villkor hur detta ska göras och hur FBRs beskrivningar av olika kvaliteter ska viktas.

På Folkbildningsrådets representantskapsmöte hösten 2025 fattades ett protokollfört beslut att rådet tillsammans med medlemmarna (RIO och OFI) skulle utveckla kvalitetsbegreppets mätbarhet inom ramen för självförvaltningsmodellen. När den uppgiften är genomförd kan det vara mycket mer logiskt att resonera kring möjligheterna att mäta kvalitet, eller inte. Men då finns ett gemensamt förhållningssätt att utgå ifrån, framtaget genom ett kollektivt utvecklingsarbete.

RIO vill framhålla rörelsedrivna folkhögskolors – framför allt de mindre – förutsättningar för administration jämfört med regionägda skolor. Av remisshandlingarna framgår att folkhögskolorna behöver lämna välutvecklade ansökningar och att systemet uppmuntrar innovation även för mindre och nyetablerade folkhögskolor.

Kompensationen i samband med införande av nytt förstärkningsbidrag

Det nya upplägget för förstärkningsbidraget innebär i viss mån en omfördelning mellan folkhögskolor. Beslutet innehåller därför en kompensation där en nedtrappning sker genom att enskilda skolors ersättning tillåts minska med högst en miljon kronor per år som längst under tre år. Kompensationen kopplas till förstärkta lärarinsatser och ska redovisas årligen. Skolor som mottar kompensation har samma krav på genomsnittlig lärartäthet som i det gamla systemet, 1,8 helårstjänster per 1 000 dv. Kompensationen baseras på utbetalt förstärkningsbidrag och bidrag till språkligt stöd 2025 jämfört med allmänt och särskilt förstärkningsbidrag per år 2027, 2028 och 2029. I samband med årlig avstämning följs användningen av kompensationen upp. I samband med slutreglering av de tre åren återbetalas medel som inte använts till förstärkta lärartjänster.

RIO har inga synpunkter.

Momskompensation

Momskompensationen för rörelsedrivna folkhögskolor finns kvar i det nya systemet för fördelning av statsbidrag. Den kommer att behålla nuvarande värde och beräkningsgrund och utgå till samma skolor som i nuvarande system.

RIO avvisar att föreslagna statsbidragsvillkor ska behålla nuvarande värde och beräkningsgrund. Detta skulle innebära ett urholkat värde och uppenbarligen felaktig beräkningsgrund i relation till FBRs beslut om införande av modell för momskompensation.

FBR beslutade i december 2020 om införande av momskompensation till rörelsefolkhighögskolorna med 100 kr/deltagarvecka för verksamhet upp till ingångsvärdet. Modellen infördes stegvis och var fullt ut genomförd 2023. Momskompensationen beräknas alltså på verksamhetsbidraget och ska ta hänsyn till verksamhetens volym. Genom rådets fördelning av olika delar av statsbidraget har momskompensationens andel sjunkit vilket inte är i enlighet med överenskommelsen som skedde mellan intresseorganisationerna och FBR inför införandet.

Vi förutsätter att momskompensationen åtminstone återställs till nivån 2023 som andel av det totala statsbidraget fr o m 2027. Mot bakgrund av de rörelsedrivna folkhighögskolornas ekonomiska situation – utbildningsformen är underfinansierad - är det rimligt med en nivå på momskompensationen om 6 procent i likhet med skolpengen. Detta som ett sätt att minska skillnaderna i förutsättningar mellan skolor med olika huvudmän.

Särskilda regler för små skolor

I det nya systemet planeras liksom idag små skolor att ges möjlighet att växa till minst 143 årsplatser, eller 5 000 deltagarveckor. När fördelningsperioden om tre år slutregleras planeras eventuell överproduktion för små skolor att utgöra grund för nytt ingångsvärde. Däremot ersätts inte överproduktion som skett under perioden.

RIO har inga synpunkter.

Vad innebär detta för en enskild folkhighögskola?

Ingångsvärden och verksamhetsbidraget förväntas beslutas och ersättas för treårsperioden 2027 – 2029, på samma sätt som 2026. Organisationsbidraget höjs 2026 och förväntas ligga på samma nivå 2027, 2028 och 2029. Utvecklingsbidraget förväntas under 2027 – 2029 kunna fördelas endast i marginell utsträckning. När det gäller förstärkningsbidraget har Folkbildningsrådet tidigare informerat om att vi beräknar att ersättningen i den del som riktar sig till allmän kurs kan förväntas ligga runt 320 kronor per deltagarvecka. Denna prognos bygger på att ordinarie statsbidrag 2027 och framåt ligger kvar på minst samma nivå som 2026.

RIO har inga synpunkter.

Avslutande kommentarer

I remisshandlingarna beskrivs en förankringsprocess där förslaget till nya villkor utgår från flera års dialog med bland andra folkhighögskolor och intresseorganisationer. Samtal ska ha skett i många olika sammanhang och Folkbildningsrådet ska ha gjort ett flertal besök på folkhighögskolor för att diskutera förslag och utreda konsekvenser för deltagare.

RIO kompletterar rådets beskrivning med att framhålla att väsentliga delar av föreslagna statsbidragsvillkor inte omfattats av den process som beskrivs. Till exempel föreslås nya villkor

om yrkeskurser som inte varit föremål för diskussion med de aktörer som rådet hänvisar till i en förankringsprocess.

Vidare har inga utkast till texter kommunicerats i processen utan det är först när remisstiden startade, eller i nära anslutning till den, som berörda kunnat ta del av skriftlig kommunikation av innehållsmässig karaktär.

Det faktum att RIO avstyrker eller ifrågasätter betydande delar av förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskolor indikerar att förankringsprocessen inte fungerat tillfredsställande. RIO:s styrelse vet att väldigt många folkhögskolor, som förväntas lämna egna remissvar, delar RIO:s grundläggande överväganden.

RIO vill framhålla vikten av omfattande konsekvensutredningar och implementeringsinsatser innan regeländringarna ska tillämpas av folkhögskolorna, för att säkerställa att förändringarna får de effekter som Folkbildningsrådet avsett samt vill påtala behovet av övergångsregler.

Av remisshandlingarna kommunicerade den 12 januari 2026 framgår att de nya villkoren planeras träda i kraft 1 januari 2027, vilket ger folkhögskolorna ungefär ett år på sig att planera och genomföra omställningar. Vidare framgår att rådets styrelse planeras besluta om de nya villkoren i september 2026.

RIO ifrågasätter rådets beskrivning av den tid som folkhögskolorna har på sig att planera och genomföra omställningar. Beskrivningen är korrekt endast om rådet utgår från att styrelsen i september föreslås besluta och beslutar i enlighet med det förslag som remitterats.

RIO förutsätter att rådet beaktar synpunkterna i remissprocessen. Att i remisshandlingarna ange att förslaget kan *justeras vid behov* utifrån remissvaren signalerar en begränsad mottaglighet för inkomna synpunkter av mer övergripande karaktär. Folkhögskolorna har i själva verket tre-fyra månader på sig – enligt den tidplan som förutskickas – att planera och genomföra omställningar.

RIO föreslår att villkoren kan träda i kraft vid läsårsstart 1 juli 2027. Alternativt 1 januari 2028 för överensstämmelse med förstärkningsbidragets redovisning. En princip skulle kunna vara att samma villkor ska gälla för en deltagares hela studietid.

Villkorsdokumentet inleds med en publicering av förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. I not anges att det som återges i dokumentet är förordningen i sin lydelse från den 13 januari 2026. Det är bra, men det bör även anges att det finns övergångsbestämmelser. Den årliga redovisningen i 15 b § ska göras första gången 202X och äldre föreskrifter gäller fortfarande för bidrag som avser tid före ikraftträdandet.

RIO förordar att Folkbildningsrådet i villkoren använder begreppet livschanser. Som konstateras i Folkbildningsutredningen bidrar folkbildning till nya livschanser. RIO delar Folkbildningsutredningens uppfattning att begreppet livschanser bättre än klyftor fångar den bredd av skillnader som finns i människors möjligheter att nå sina livsmål. Det bredare begreppet livschanser kan bidra till ökad förståelse för folkbildningens breda roll i samhället.

Livschanser är ett begrepp som innebär ett brett perspektiv på människans situation och förutsättningar. Det kan användas för att analysera förutsättningar oavsett position i samhället. Individer har inte samma utgångsläge i livet och vad som behövs för att förbättra livschanser hos den enskilda individen varierar mellan människor och för samma människa över tid (SOU 2024:42 s. 243f.)

RIO noterar att nuvarande skrivningar i statsbidragsvillkoren om att folkhögskolan ska särskilt nå korttidsutbildade, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning, inte finns med i föreslagna statsbidragsvillkor vilket vi beklagar. RIO föreslår att dessa skrivningar kvarstår.

RIO föreslår alltså en omarbetning av nya statsbidragsvillkor, och bidrar gärna till det i ett samarbete mellan FBR, RIO och OFI.

Anna Ekström

Olle Westberg

Ordförande

Generalsekreterare